

KARYS

1959
GEGUŽIS
— MAY

KARYS

1 9 5 9
Nr. 5 (1352)

Redaktorius Zigmās Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas Stasys
Butkus
Kalbinę dalį redaguoja Kazys
Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja
Vincas Jonikas
Administratorius Leonas Bileris
*
Leidžia L. V. S. Ramovė New Yorko
Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai
Laisvajame Pasaulyje.
Justinas Liaukus — Karinės Žinios,
V. A. Mantautas — Tremties Trimitas
Kunigunda Kodatienė--Šaučiū Tremtyje

T U R I N Y S

žvejų laivai Kuršių Marėse	viršelis
P. Dirkis — Gegužės 11 diena prieš 40 metų	129
P. Bliumas — Motinos Dienai	130
T. Daukantas — Modernus karas	131
Dr. K. Jurgėla — 1650 m. Puškino pasiuntinybė	134
J. Skardis — Karinėse ir politinėse miglose beklaidžiojanti	141
P. Alšėnas — Vilnius ir rusai	143
Br. Ragutis — Patriotinis heroizmas ar micsėioniškasis gudravimas?	145
S. Butkus — Augino tėvas savanorį	147
Tremties Trimitas	151
Karinės Žinios	156
Veteranų veikla	157

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, E. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marijū Zuvėdra, Nėlė Mazalaitė, J. Mikėtas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Reklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšanas, J. Šarūnas, E. Sulaitis, V. Šventoraitis, J. Tumas, O. Urbonas, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Jonas Citulis, Cleveland, Ohio. Vladas Rušas, Toronto, Canada. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTYNĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass.—“Baltic Florists”,
Brockton, Mass.—A. Mantautas,
Chicago, Ill.—J. Karvelis, “Marginiai”, J. Memėnas, K. Rožanskas.
Cleveland, Ohio—V. Ročiūnas,
Detroit, Mich. — “Neringa”, V. Perminas.
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
A. Sabalis,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys,
Z. Orvidas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis;
Montreal, Que.—“Parish Library”,

ANGLIJOJE:

J. Bružinskis, 46 Springcliffe,
Bradford 8, Yorks.
“Dainora”, 49 Thornton Ave.
London, West 4, Great Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St.,
St. Kilda, Vic.
A. Kubilius, 131 Crozier Ave.,
Edwardstown, So. Australia.
P. Mažylis, 22 Aberdeen St., W.
Geelong, Vic.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd.,
Canterbury, Suburb, NSW.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB Seminario
Salesiano Altamira, Caracas.

THE WARRIOR. magazine for the veterans. of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by “KARYS”, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ameri-
kos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1352)

GEGUŽIS—MAY

1959

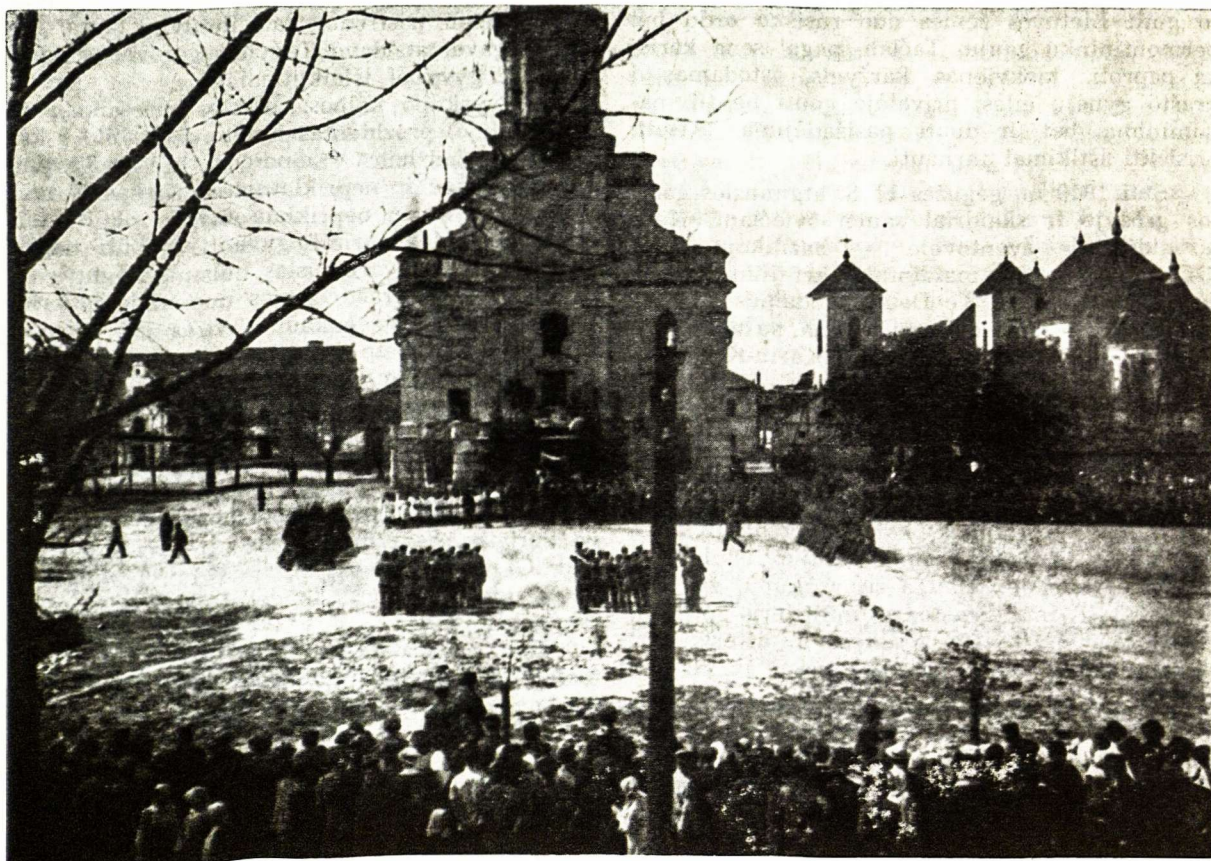
GEGUŽĖS 11 DIENA — PRIEŠ 40 METŲ

P. DIRKIS

Draug su žavingu pavasario grožiu atgijo lietuvių tautoje sena karžygių dvasia. Pabudo Lietuvos jaunieji būsimieji karžygiai, išgirde iš vyresniųjų brolių šauksmą: "Eikite, eikite mums į pagalbą, nes paskelbtai Lietuvos nepriklausomybei gresia rimtas pavojus". Skubėjo

pusamžis tėvas, skubėjo nepilnametis sūnus, skubėjo palikęs knygą ir plunksną gimnazijos mokinys bei universiteto studentas, pagaliau skubėjo nusviedęs į šalį arklą ūkininkas - artojas, o nuo jo neatsiliko apleidęs kabinetinį stalą ir akademikas. Atseit, skubėjo visi ginti

Pirmoji Lietuvos kariuomenės priesaika, Rotušės aikštėje, Kaune, 1919 m. gegužės 11 d.

MOTINOS DIENAI

P. BLIUMAS

*Tu, mano motinėle, močiute sengalvėle,
Gana pailsai, gana pavargai,
Kol mane mažą užauginai!*

Kas pavasarį, kai skaisčioji saulutė berte beria žemei savo gyvybę gaivinančius spindulėlius, pradeda skleisti pirmieji žiedų pumpurėliai, pasigirsta linksmos paukščių giesmelės, tada, kažkaip, nuostabiai pasikeičia ir žmogus. Jis tampa jautresnis, kilnesnis, ilgisi gėrio, grožio ir meilės.

Tame didžiajame gamtos prisikėlimo triumfe mūsų mintys veržte veržiasi į dausas, o mūsų svajonės pina aukso vainikus.

Bet visos tos mūsų mintys ir svajonės, greitai atsimušios į kietas ir šaltas žmonių

savąjį kraštą nuo įvairiaspalvių užgrobikų. Ir štai, iš tokių skubančių pasiryžėlių nepaprastu greičiu susiorganizavo naujai atkurtos Lietuvos kariuomenės karo daliniai ir, be atodairos, stoji ginti Lietuvos žemės nuo rusiškų ordų bei bermontininkų gaujų. Tačiau, pagal seną karišką paprotį, kiekvienas karžygis, įstodamas į krašto gynėjų eiles, privalėjo gauti ne tik palaiminimą, bet ir duoti pasižadėjimą. Atseit, prisiekti ištikimai tarnauti.

Štai 1919 m. gegužės 11 d. atgimusios gamtos grožyje ir skaidriai saulei šviečiant, Kauno didžiojoje šventovėje — bazilikoje, gaudžiant varpams, iš maldininkų krūtinių išsiveržė džiaugsmingas: "Te Deum laudamus". Iš tos pačios šventovės tūkstantinė minia, su vyr. Dvasios Vadu vyskupu Pranu Kariu-Karevičium priekyje, giedodama "Dievas mūsų gelbėtojas ir tvirtybė" žygiavo Rotušės aikštės link, kur apie Baltosios Gulbės rūmus rikiavosi Kauno įgulos savanorių pulkai, pasirodę didžiajam pasižadėjimui — kario priesaikai.

Įgulos viršininkas kar. Galvydis-Bykauskas, davęs komandą ramiai, sutiko iškilmingą procesiją, kurioje, drauge su vyskupu, žygiavo prezidentas Ant. Smetona, ministeris pirmin. M. Šleževičius, krašto apsaugos ministeris kar. Merkys, Karo vadas gen. Žukauskas ir kt.

Vyskupas Karevičius pirmiausia prakalbėjo į išrikiuotus karius bei palaidą minią pranašo Ezekiejaus žodžiais: "Izraelio tauta per 70 metų buvo Babilonijos nelaisvėje ir neteko vilties atgaivinti savo valstybę. Ezekiejus matė didį ir kaulų pilną lauką. Staiga papūtė vėjas,

širdis, vėl grįžta į didįjį, niekada neišsemiama gėrio, grožio ir begalinės meilės šaltinį — Motiną.

Nuo senų laikų yra išlikusi graži legenda, sakanti, kad Dievas, negalėdamas visada pasilikti žemėje su žmonėmis, palikęs jiems savo vietoje motiną. Yra sakoma, kad geriausias draugas, kokį Kūrėjas galėjo duoti kūdikiui, yra jo motina.

Daug gražių eilėraščių poetai sukūrė motinos garbei. Daug ilgiausių ir geriausių straipsnių prirašė rašytojai apie motinos pasiaukojimą. Nemaža palyginimų kalbėtojai prisakė apie motinos kilnumą, bet dar niekas neįstengė išmatuoti jos pasiaukojimo dydžio, jos kilnumo ribų, nei jos mylinčios širdies gelmių.

Kartais kitas gal niekada nepagalvoja, kiek mūsų mieloji motinėle turėjo rūpesčių, vargo, nemiegotų naktų ir sielvarto, kol mus užaugino. Motinai rūpėjo ne tik mūsų silpnos gyvybės išsaugojimas: ji nemažiau sielojosi ir mūsų

gyvybę įžengė į mirusius kaulus, kurie apsiliko kūnais, atsistojo ant kojų ir pasidarė iš jų didi kariuomenė. Ilgiau negu žydų tauta, be gyvybės žymių ir be vilties, buvo ir lietuvių tauta, tačiau pasirodo, kad lietuvių tauta gyvybę atgavo, atsidavė Tėvynės gerovei ir įgijo teisę tai gyvybei išlaikyti..."

Po vyskupo kalbos, atliktos priesaikos ir palaiminimo, prezidentas Smetona prabilo į karius šiais žodžiais: "Šiandieną mūsų Tėvynė Lietuva laisva ir nepriklausoma. Niekas iš mūsų tos laisvės ir nepriklausomybės neturi teisės atimti. Mes norime gyventi ir būti nepriklausomi. Pats svarbiausias mūsų uždavinys — apsaugoti savo krašto žemes nuo užsienio priešų, ir laikas atėjo, sukauptus visas jau turimas karines jėgas, kaip įmanoma greičiau pastoti kelią braunantiems priešams į krašto gilumą." Kariams jis palinkėjo laimingo ir sėkmingo žygio...

Po priesaikos ir kalbų kariai savanoriai grįžo į kareivines linksmi nusiteikę ir su dainomis. Kareivinėse prisiekusiems kariams buvo suruošti pagerinti pietūs ir pasilinksminimai. Gi ant rytojaus, anksti rytą, dauguma iš jų išžygiavo į frontą, padėti jau ten kovojantiems broliams.

Po tos priesaikos Kaune, kiti kariai buvo prisaikdinti kitose įgulose ir net pačiame fronte.

Ši 1919 m. gegužės 11 d. priesaika Kaune buvo svarbi ir reikšminga ta prasme, kad ji buvo viešas karinis masinis pasirodymas, dalyvaujant užsienių kariniams atstovams ir diplomatams.

MODERNUS KARAS

T. DAUKANTAS

Karo tikslas. Modernaus karo tikslas yra platesnis, negu pirmiau buvo. Toks yra jo skirtumas nuo kitų. Karo teorija nėra žmogaus prasimanymas. Ji remiasi praktikos pavyzdžiais ir iš jų išvedama. Gyvenimas nurodo esamos teorijos netobulumus ir skatina juos taisyti. Klasinė karo teorija išvesta iš Napoleono karų Prūsijos generolo Klausewitzo, Prūsijos pralaimėjimo metu pasitraukusio iš tėvynės Rusijon. Jis lieté karą sausumoje. Jūros karo giliausiu teoretiku buvo amerikiečių admirolas Mahanas, studijavęs jūrų karą Prancūzų Revoliucijos metuose. Jo pavyzdžiu buvo britų admirolas Nelsonas. Ano, klasinio karo tikslas buvo "palenkti priešą valią savajai, sumušant jo karines jėgas lemiamame mūšy". Šalies valdžios pakeitimas pas priešą nebuvo tuomet numatomas. Štai tam pavyzdžiai: Napoleonas nugalėjo Austriją, bet Austrijos imperatorių pasiliko soste, o Užsienių Reik. ministru toliau buvo tas pats Metternichas; nuga-

lėjus Napoleoną, sąjungininkai vedė derybas su jo buvusiu ministru Taleirandu.

Prieš Napoleono laikus karo tiklas buvo dar siauresnis, būtent dažnai aprėžtas tik geografiniais siekiniais. Napoleonas galutinai išryškino reikalą smogti į karines priešų pajėgas. Kreipdamas savo smūgius į priešų armiją, laimėdavo. Tuomet teoretikų nebuvo pakankamai įvertinta, jau tada besikelianti modernaus karo "aušra". Napoleono pralaimėjimai Ispanijoje ir Rusijoje, kur prieš jį, nugalėtoją, sukilo šalies gyventojai, nebuvo tinkamai išnagrinėti. Karo vado hipnotizuojantis milžiniškas autoritetas karyboje kliudė teoretikams, šalia armijos pajėgumo, išžiūrėti dar krašto gyventojų pasipriešinimo svarbų vaidmenį. Be to, karinės technikos nepaprastai greita pažanga leido iškilti valstybinės valdžios galiai ir suteikė jai priemonių savo piliečius stipriai "pažaboti" išorinės taikos sąlygose. Tai įrodo įvairių 20 amž. diktatūrų gausybė. Bet diktatūros sunkiai at-

šų bręstančios dvasios bei būdo formavimu. Ji mums, savo vaikams, padėjo pirmąjį žingsnelį žengti, išmokė pirmąjį žodelį tarti, prie ratelio iš uždraustos knygos savo gimtosios kalbos rašto pramokė. Ji, ne kas kitas, sugebėjo mūmyse tėvynės, artimo ir savo tautos meilės ugnelę įžiebtį. Kiekvienas tada pasakytas jos žodis mums buvo tiek mielas, švelnus, suprantamas ir įtikinantis, kad visą mūsų gyvenimą jis mums liks vis naujas ir gyvas.

Ta didžioji motinos meilė tik jai duoda teisę savo vaikus auklėti. Bet neamžini Lietuvos okupantai rusai nori ir tą teisę jai išplėsti. Kokie širdies skausmo susilauks lietuvių motina, kada Maskvos dresiruoti komisarai, atėmę jos vaikus, ilgam uždarys juos į dabar skubiai ruošiamus internatus, kad perauklėtų juos nebe Lietuvai ir humaniškumui, bet Rusijai, bolševizmui, terorui ir jų pačių nužmoginimui. Valstybės internatuose galima paruošti darbininką vergą, bedvasį kareivį ir žiaurų enkavedistą, bet ne savo tėvynę ir tautą mylintį ir jai atsidavusį žmogų. Okupantai bolševikai rusai gerai žino, kad lietuvių motina būtinai savo vaikuose išlaikys gimtąją kalbą, savuosius papročius ir ryškiąsias lietuvių būdo savybes. Štai kodėl okupantai Lietuvoje dabar paskubomis ruošia tokius internatus.

Lietuvių motina visais laikais eina kryžiaus kelius. Ji yra tikroji pasaulio kovojanti ir ken-

čianti motina. Tik tokia motina mums duoda viltį, kad dabartyje ir ateityje ji ilies į mūsų kankinamos tautos vaikų širdis gyvybės jėgą ir tokių dvasios vertybių, kurios išlaikys juos Lietuvai ir vėl surinks prie Nemuno, Neries, Nevėžio, Dubysos, Mūšos, Priegliaus, Šešupės, Lankesų ir Laukesų upių jaukiųjų krantų.

Nos mūsų tėvynė Lietuva laikinai pavergta, bet lietuvių tauta bus galinga ir nežus, kol ji turės tokias taurias ir kovojančias motinas.

Motinos dienos proga, prisimindami savo mielasias motinėles, pasižiūrėkime, kaip mes joms už tą didįjį vargą ir begalinę meilę užsimokėjome. Šiandieną gal ne viena močiutė sen-galvėlė, kuri mus vargingai užaugino, karo metais per bombų ir kulku pavojus į laisvę išnešė, dabar skursta kartais mūsų paniekinta ir užmiršta. O kiek jų nekaltai žuvo už tėvynę ir savo vaikelius nuo nuožmaus rusiškojo enkavedisto rankos?! Juk dar ir dabar tūkstančiai lietuvių motinų tebekenčia laukiniame Sibire arba velka sunkią vergiją pavergtos Lietuvos kolchozuose, kaip baudžiauninkės.

Supinkime joms vainiką iš savo gyvenimo gražių darbų, taurios savo motinos, tėvynės ir lietuvių kenčiančios tautos meilės nevystančių žiedų.

Motina nėra ir negali būti užmirštama. Kurs vaikų ją užmiršta ir apleidžia, — tas kurią dieną šunimi kaukia!

laiko *išorinio karo* sąlygas. Dažnai krenta. Tame yra jų silpnumas ir nepajėgumas iki galo atsispirti.

Modernūs pavyzdžiai. Santarvininkai I-me pasauliniame kare ir sąjungininkai — vakariečiai II-me kare buvo supainioję tikslą su priemonėmis. Dėl to jiems buvo daroma tiek priekaištų, kad jų karo tikslai buvo “paslėpti”. Kariaudami iš oro klasinio karo būdu t.y. statydami tikslu kariuomenę nugalėti, jie ketino sunaikinti Vilhelmo II, vokiečių imperatoriaus I-me, ir Hitlerio II-me, valdžią. Keisti *kariaujančio krašto* valdžią yra *revoliucinis* tikslas, nekarinis, o *revoliucija* nėra klasikinis karas. Iš tokio supainiojimo ir jo nesupratimo kas gi išėjo? Pirmą kartą pavyko. Vokietijoje įvyko revoliucija. Bet kilusi iš jos valdžia netapo santarvininkų *sąjungininku*. Vokiečių tauta, jau naują valdžią turėdama, ieškojo savo išsigelbėjimo nuo primesto jai Versalio “diktato”. Santarvininkų politikos sumanytas smūgis buvo nukreiptas į Vilhelmą. Jis išnyko ir smūgis pasirodė duodas į tuštumą. Tai kiek taktiniu požiūriu, tiek strateginiu yra kare pavojingiausias dalykas smogti tuštumonai ir dėl to žūt būt vengtinas. Santarvininkai turėjo vien negatyvų tikslą, tik jį laimėdami, pralaimėjo.

Vokiečių priešveikis. Pralaimėję vokiečiai, ėmėsi kraštutinio nacionalizmo. Pavadinkim jį zoologiniu, t.y. žvėries. Šis nacionalizmas negalėjo pripažinti jokio kito nacionalizmo greta savęs. Tam klaidingam supratimui padėjo modernūs vokiečių filosofai (pav. Nietzsche), kėlę vokiečių, kaip viršžmogį — uebermenscha. Kraštutinis nacionalizmas vedė į geidimą ir užuomatį kitiems viešpatauti, juos pavergti, būti herrenvolku — ponų tauta. Vokiečiai rado Hitlerį savo geidimų vykdytoją. Socialinė reforma, visiškas valstybės centralizavimas (išnyko visos Vokietijos federacijos valstybės ir laisvieji miestai) vienos partijos diktatūra, valstybinio aparato pavartojimas saviesiems piliečiams pavergti, buvo tokio sumanymo kelias. Nugalėtojais — vakariečiai, išsižioję, bejėgiai, nustebę ir nieko nesuprantą, kas dedasi, pasidavė ir Versalio diktatas buvo taikiu būdu sulaužytas. Hitleris, imdamas moderninio karo būdą, bet nesupratęs jo skirtumo nuo klasikinio karo, panaikino smurtu uždėtus Vokietijai varžtus, užėmė Ruhrą, apginklavo valstybę ir ruošė naują karą. Diktatas buvo panaikintas taikiu (dabar pasakytume — šalto karo) būdu. Būdas buvo taikus, bet revoliucinis. Čia yra skirtumas nuo buvusio būdo. *Klasikinio bei modernaus karo lyčių skirtumas* išryškėjo II-jo pasaulinio karo analogijoje. Vėl sąjungininkų vidinis karo tikslas buvo revoliucinis: sunaikinti Hitlerį. Bet vėl nebuvo suprastas karo ir revo-

liucijos metodų skirtumas. Priemonė tikslą siekti vėl buvo klasikinio karo būdas — sumušti kariuomenę. Tik karui įsipusėjus, imtasi revoliucinių priemonių civilinius gyventojus naikinti oro bombardavimais. Tiesa, I-me kare jai buvo imtasi “blokadų”, priemonės pirmiausia nukreiptos prieš civilius. Tiesa, buvo skandinami keleiviniai laivai ir tai neutralūs, su civilių ir neutralių keleivių transportu. Bet tai buvo išimtis ir sulaukė visame pasauly griežtos reakcijos. II-me kare tai pasidarė taisyklė, nieko nenustebinusi. Buvo laikoma normalu naikinti ramius gyventojus. Modernus karas įsiviešpatavo praktikoje. Privalome su tuo skaitytis. Vokiečių valdžia buvo sunaikinta. Austrija nuo Vokietijos buvo revoliuciniu būdu atskirta. Su admiralu Denitzu buvo atsisakyta derėtis. Vokietija buvo besąlyginiai okupuota. Rodos, viskas pasiektas? Ir tačiau kur sprendimas? kur taika?

Priežastys? — Palyginkim Vakarus su Sovietais. Sovietai, socialinio karo būdo kėlėjai ir specialistai, geriau suprato modernaus karo doktrinoje vykstančią raidą. Jie daugiau laimėjo. Moderniame kare, kaip būdavo pirmiau, ieškoma karo sprendimo prieš kariuomenę, bet kartu siekiama politinio sprendimo prieš kraštą per revoliuciją. Klasikinis karas buvo kombatantų, karių karas. Modernus yra visų piliečių, net kartais moterų bei vaikų.

Modernios istorijos pamokinantieji pavyzdžiai. Imkim Ispanų-Amerikiečių karą 1898 m. Ispanai pralaimėjo. Laimėtojai amerikiečiai revoliuciniai išlaisvino Kubą ir Filipinus. Bet imperialistinės tradicijos pagauti, prijungė juos kaip kolonijas. Kas atsitiko? JAV ilgainiui buvo priverstos suteikti iš savo pusės laisvę kiek Kubai, tiek Filipinams. Revoliuciniu būdu gimusios dvi naujos valstybės yra pirmuoju pavyzdžiu. Gimė iš jų gyventojų valios, revoliuciniai. Kinijos imperatoriai, pralaimėję 1900 m. Europai “Didžiųjų Kumščių” sukilimo metu karą, veikiai nustojo karūnos. Kiniečių respublikonai, nesugebėję laimėti prieš japonus, pralaimėjo vidaus fronte komunistams, t.y. socialinei revoliucijai Azijos žemyne. Turkija, pralaimėjusi I-jį karą, nustojo revoliuciniai arabų žemių. Arabai, atiduoti vakariečiams globai, po II-jo karo visiškai išsilaisvino ir tai iš galiūnų ir karo laimėtojų — britų bei prancūzų. Pati Turkija išsigelbėjo tik Kemalio Pašos griežtai prarastos politiniai-socialinės revoliucijos keliu, net laimėdama iš Rusijos nuo 1878 metų okupuotas tris tvirtoves. Revoliuciniai laimėjo laisvę, bemaž be organizuotos kariuomenės ir be kieno nors pagalbos Pabaltis, Suomija, Lenkija ir Čekoslovakija po I-jo karo. Revoliuciniai laimėjo sovietai satelitus, o Izraelis ir Indonėzija — nepriklausomybę po II-jo karo.

Žmonija gyvena išsilaisvinimo revoliucijų gaidynę. Nesuprantas padėties pralaimi. Lengvai galima apsirikti, nes vykstančios revoliucijos dažnai vyksta painiavoje ir eine dviem kryptim: tautinio išsilaisvinimo arba priešingai — luomų vidinės kovos. Senose tautose ryškėja socialinės kovos pradai, nes jos jau kartais pasotino savo tautinės laisvės troškimą.

Tai buvo vis teigiami pasisėkimo pavyzdžiai. Dabar pasemkime neigiamų. Vokiečiai, neabejotinai vieni geriausių pasaulyje organizatorių, bet išdidūs ir nesukalbami, kitų neįtikinami, nepaisė turkų (labai gerų karių, bet neorganizatorių) patarimų. Turkai, pažinę sąlygas geriau, išpėdavo. Vokiški maršalai neklausė ir duodavo, būdami blogi psichologai, neįvykdomus įsakymus turkų kariams. Pralaimėjo. Britai buvo gudresni, turėjo daugiau patyrimo veikti tarp kitataučių. Jie pulkininko Lawrenc'o pagalba organizavo arabų genčių revoliucijas. Arabų troškimais bei britų organizacija talkoje su arabais, nugalėjo revoliuciniu, vadinasi, moderniu keliu geresnius karo specialistus vokiečius, nes vidaus trynimasis štabuose tarp vokiečių bei turkų karių suėdė daug energijos, jėgų, ir, svarbiausia, kare — laiko. Britų nepasisekimai po I-jo karo Rusijoje, po II-jo Palestinoje ir Egipte, o prancūzų pralaimėjimai Ruhre bei Sirijoje ir Indokinijoje išryškina svetimos intervencijos silpnybes prieš vietinių gyventojų nusistatymą. Tą patį patvirtina ir vokiečių katastrofa 1941-44 m. Tarybų Rusijoje. Jungtinės Tautos sumanė klasikinio karo būdu suvienyti Korėją. Nors jas rėmė JAV ir jos "gynė Korėjos laisvę", jos buvo apšauktos "agresorium", "imperialistų", ir t.t. Nugalėję šiauriečius, vakariečiai, atsidūrė prieš "nekaraujančią Kiniją". Maskva ir Pekinas turėjo ryškų revoliucinio karo tikslą — nuversti Rhee ir pastatyti

jo vietoj komunistą. Rhee yra patyręs revoliucionierius su 60 metų praktika; už jį buvo dauguma tautos. Jo tikslas buvo ryškus — išlaisvinti Korėją. Bet amerikiečiai, kaip ir vokiečiai, geri pramonės organizatoriai, blogi psichologai. Sprendimas atidėtas komunistų naudai! Tačiau amerikiečiai, patys buvę "kolonija", ir jiems lengviau suprasti kolonialinių tautų psichologiją. Anglai ir prancūzai (iki De Gaulle) to nesuprato ir dėl to taip skandalingai pralaimėjo Suese. Jų Churchillis kartu su Malenkovu, Chruščevu ir Kerenskiu gina "vieningą ir nedalomą Rusijos imperiją". Amerikoje tai daro ne visi, bet tokių tarpe matom tokį galiūną, kaip Kennanas.

Dabar galime bandyti duoti modernaus karo apibrėžtį.

Modernus karas yra piliečių karas, vedamas visuotinio šaukimo kariuomenės, kuris turi platesnį, negu klasikinis karas, apimtį: ne tik palenkti prieš karo vadų valią, prieš valdžios pasipriešinimo energiją, bet pakeisti revoliuciniu būdu prieš krašto valdžią. Dėl to reikėtų iš anksto žinoti, kokios gi valdžios prieš šaly aš noriu, kariaudamas.

Iš tokio apibrėžimo seka, kad karas gali būti ginkluotas ir viešas, kaip būdavo pirmiau, bet gali būti "šaltas", t.y. pusiau slaptas be kariuomenės dalyvavimo. Jis gali būti tautinis, gali būti socialinis.

Kaip ir klasikinis, modernus kartais nepasiekia savo pilnojo tikslo: Korėjos kare Sovietai patyrė ir įsitikino, kad kolonijose nevisada laimi luomų kovos, kad tautinio išsilaisvinimo pradai yra ten ypač dar gyvas. Jie susimąstė! Vadinasi, ir moderniam kare rasta priemonė: prieš Sovietų modernų luomų karą keliasi modernišiausias tautinio išsilaisvinimo karas.

Juozas Mikuckis

KARO ESKIZAI

I

*Jis nebegirdi sprogančių granatų,
Jo neprikels griaudimas kanonados. —
Jis sužeistas ir šaltą mirtį mato.
Ranka jo kažko ieško. Kryžiaus. Rado.
Bučiuoja kryžių — viltį paskutinę,
Į Kristų žiūri akys ašarotos.
Ir miršta... Miršta už tėvynę, —
Siela į dangiškuosius skrieja plotus.
Norėtusi, norėtus taip numirti,
Kai paskutinis smūgis kristų,
Ir gėstančiu žvilgsniu panirti
Į žadantį prisikėlimą Kristų.*

II

*Saulė nusileido, —
Ritas mano veidu
Skausmo ašara...
Lyg matau aš mamą,
Ten kur liepos šlama,
Gedulo skara.
O šalia Smūtkelis —
Laiminimui kelias
Jo sausa ranka.
Sužeistas vaitoja...
Ar nušvis lauktoji
Laisvės jam aušra?..
Granata vėl krito...
Veidu nusirito
Skausmo ašara.*

Kariai D. Lietuvos kunig. ir Lenkijos kar. Jono Kazimiero laikais

1650 M. PUŠKINO PASIUNTINYBĖ PAS LIETUVOS IR LENKIJOS KARALIŲ

Vertė DR. KOSTAS R. JURGĖLA

Vertėjo žodis: Sakoma, kad istorija yra gyvenimo mokytoja. Ilga ir marga Lietuvos istorija turi daugelį mažai žinomų, betgi įdomių ir pamokančių epizodų, kurie padeda vertinti ir dabarties bei ateities problemas. Santykiai su Maskva yra *pagrindinė* problema su šešių šimtmečių praeitim: ji privedė prie Lietuvos unijos su Lenkija, tolimesnė jos eiga nuspręš pačios lietuvių tautos likimą. O kad praeitis turi artimo ryšio su dabartim — gražiai pavaizduoja čia patiekiamas rašiny s apie Maskolijos misiją Varšuvon 1650 metais: maskolių argumentacija nesiskiria nuo chruščiovinės politlinijos, pvz., LTSR rašytojų suvažiavime 1959 m.

1650 metais Lietuva buvo "Tvano" išvakarėse — po kelių metų Chmelnickis pasidavė Maskvai, Lietuvą ir jos valstybinę pusininkę Lenkiją okupavo ir nusiaubė maskolių, švedų, kazokų ir totorių armijos, Vilnius pirmą sykį savo istorijoje buvo priešų užimtas ir laikomas per šešerius metus, dėl priešų atneštų epidemijų ir bado etnografinė Lietuva neteko trečdaliao savo gyventojų. Vos praslinkus penkioms

dešimtims metų, "Didž. Šiaurės Karo" metais, Lietuva vėl buvo kelių priešų teriojama ir antru atveju neteko trečdaliao žmonių. Dar šimtmečiui praslinkus, Napoleono eroje, etnografinė Lietuva trečiu atveju neteko trečdaliao gyventojų. Tie milžiniški demografiniai nuostoliai pusanthro šimto metų laikotarpy, tiek Didžiojoje kaip ir Mažosioje Lietuvoje, paaiškina kodėl mūsų amžiuje lietuviai yra *maža* tauta — vieton prilygus jei ne anglų, tai bent lenkų ar gudų skaičiui.

Lenkas istorikas Ludwik Kubala visą savo amžių skyrė kruopščiam keliolikos "Tvano" metų tyrinėjimui, panaudodamas tiek paskelbtus originalius šaltinius, tiek privačius rankraščių rinkinius. Jisai parašė ir išleido kelias serijas apščiai dokumentuotų veikalų to laikotarpio įvykiams nušviesti. Jo yda — tai nesistengimas atskirti savitus Lietuvos ir Lenkijos reikalus ir tautines pažiūras: jis "Lenkijos" ir "lenkų" vardu vadina visus dviejų Bendruomenės valstybių reikalus. Šia proga noriu skaitytoją išpėti, kad šiame vertime "Bendruomene" vadinama poliublininė dvilypė valstybė, doku-

mentuose žinoma „communis Res Publica Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae“, „Rzeczpospolita Korony Polskiej i Wielkiego Xięstwa Litewskiego“, sutrumpintai „Rzeczpospolita Obojga Narodow“ vardu. Lietuvos Statutas naudojo terminą „Rieč Pospolitaja Koruny Polskoje i Wielikoho Kniazstva Litovskoho“. Manding, Bendruomenė geriausiai tinka apibūdinti tai valstybių konfederacijai, be centrinės federalinės valdžios. Angliškai vadintina „Commonwealth“.

Žemiau patiekiamas straipsnio vertimas aprašo vieną epizodą prieš pat „Tvaną“. Maskolijoje jau buvo pasibaigę sąmyšiai, Romanovų dinastija jau buvo tvirtai įsikūrusi ir svaajo apie kerštą Lietuvai ir Lenkijai. Jau velionis karalius Vladislovas Vaza buvo išsižadėjęs caro titulo, kurį jam buvo suteikę Maskvos bajorai. Bendruomenės sostan išengus Jonui Kazimierui, jaunesniajam Vladislavo broliui, santykiai su Maskva atrodė ramūs ir dinastiniai karai su Švedija nustojo opumo, nors naujasis valdovas tebesivadino Švedijos karalium. Karingas veidmainys Karolis X Gustavas dar nebuvo įkopęs į Stockholmo sostą. Klatingas kazokų etmonas Bohdanas Chmelnickis, maištaudamas prieš karalių, dar blaškėsi nusilenkdamas tai karaliui, tai carui, tai sultonui — bet dar nebuvo padaręs fatališko pasidavimo (1654 m.), kuris Ukrainą įtraukė Maskvos vergijon, vieton padaręs ją trečiuoju Lietuvos ir Lenkijos Bendruomenės nariu. Turkų sultonas buvo galingiausias valdovas toje pasaulio dalyje ir valdė Krymo totorius, „Dievo rykšte“ atveju nesantaikos su Krokuvos-Vilniaus sostu. Maskvoje liaudis ir eiliniai bajorai reikalavo taikos su Lietuva.

Bendruomenės sostan buvo ką tik išrinktas Jonas Kazimieras Vaza, o Kremliaus sostą paveldėjo Aleksiejus, ir reikėjo iš abiejų pusių patvirtinti 1634 m. Polianovo „amžinos taikos“ sutartį. Caras jaudinosi dėl jo titulų pažeidinėjimų iš pusės daugelio Lietuvos ir Lenkijos didikų, ir jam rūpėjo patirti „ar lenkai nesikivirčia su Lietuva“. Varšuvon buvo pasiūstas caro kurjeris Kunakovas — paruošti dirvą stambesnei pasiuntinybei. Lietuvos kancleris kunigaikštis Albrechtas Stanislovas Radvila rašė savo atsiminimuose, kad Kunakovas kruopščiai rinko žinias ir norėjo sulaukti seimo sesijos baigimo, tačiau „norom nenorom turėjo išvykti“. Jo pranešimai carui — daugeliu atžvilgiu klaidinantys — nuteikė caro pasiuntinių instrukcijų turinį.

Dabar — skaitykime Kubalą, kurio rašinys yra pagrįstas Maskvos pasiuntinių instrukcijomis bei raportais, ir daugeliu archyvinės

nepaskelbtos medžiagos. (*Škice Historyczne, Serja I-II, Lwow-Warszawa 1923, pp. 123-152*).

— — —

Pasiremiant Kunakovo pranešimais, 1650 m. sausio mėn. Lenkijon iškeliavo didieji pasiuntiniai, aprūpinti atitinkamomis instrukcijomis: bojarinas (bajoras) Jurij Gavrilovič Puškin, okolničius (sritinis valdytojas) Stepan Puškin ir pasiuntinybės raštininkas djakas („puskunigis“) Gavril Leontjev, „tikslu patvirtinti amžinąją taiką ir kitais reikalais“. Jie prie Varšuvos atvyko kaip tiktai pasibaigus seimo sesijai ir bevykstant deryboms su neapmokėta kariuomene. Kelyje jie nebuvo gerai priimami — bajorija niršo tiek dėl pikto lenkų pasiuntinių sutikimo Maskvoje, tiek dėl grasinimo karu. Taigi jie negalėjo tikėtis smagesnio priėmimo pačioje sostinėje. Jiems liepta sustoti prie Varšuvos, ligi suvažiuos senatoriai. Karalius Jonas Kazimieras nenorėjo jų išleisti sostinėn, nes prie jo buvo visai maža dvariškių, apie ką, galų gale, pasiuntiniai gerai žinojo. Galop jiems leista viešai įvažiuoti kovo 16; karalius prieš tai išvyko į Nieparentą, kad nereikėtų stebėti pasiuntinių įvažiavimo.

Pasiuntinius pasitikti nuvyko D.L.K. taurininkas Kazimieras Tiškevičius ir Karūnos rūmų karužas Vaitiekus Wesselis, atvykę karietoje su karališkos gvardijos palyda. Prie Vyslos krantų išlaukė kelias valandas, ligi pasiuntiniai keltais persikėlė per upę. Tiškevičius išlipo ir atsistojo prie karietos, laukdamas ligi pasiuntinys prie jo ateis, tačiau pastarasis, dabodamas savo teisių, stovėjo prie kranto ir laukė, kad taurininkas jį pasveikintų. Taip abudu ilgą laiką išstovėjo, pasižiūrėdami vienas į kitą. Galop taurininkas priartėjo, karaliaus vardu pasveikino pasiuntinius ir kvietė juos karietos vidun, betgi norėjo patsai atsisėsti dešinėje. Pasiuntinys nenorėjo su tuo sutikti, sakydamas, kad jisai atstovauja caro asmenybe, tai jam priklauso vieta dešinėje, o karieton jis neisias, kadangi tai ne karaliaus, o Tiškevičiaus karieta esanti. Pradėjo jis pasakoti gerai nusimanąs, kodėl karalius ligi šiol neįleido jų Varšuvon ir patsai Nieparentan išvyko. Du kartu į karaliaus rūmus buvo pasiūsti raiti kurjeriai, o tuo tarpu vyko pokalbiai tarp abiejų pusių.

Tiškevičius sakė: „Man teko tave, ponas Puškine, priiminėti, kai buvai su pasiuntinybe Lvove, o tada mes turėjome vietą dešinėje“.

Puškinas: „Meluoji, Tiškevičiaus. Ogi ir dabar kvietei mus į savo karietą, o pasakoji, kad tai karališkoji karieta“.

Tiškevičius: „Jei tu čia neatstovautum ciesašios asmens — pas mus už tokius žodžius kertama į lūpą“.

D. Lietuvos kunig. ir Lenkijos kar. Jonas Kazimieras

Pasiuntinys: "Ir pas mus muša mulkius, kurie nemoka pagerbti didžiųjų pasiuntinių".

Atsisukęs į Wesselį, kuris jam neprisistatė, pasiuntinys paklausė:

"O kuo tu vardu?" (A tiebia kak zvatj?).

Tiškevičius: "Tai Karūnos rūmų karužas, Ružano, Tikocino ir Baltstogės seniūnas".

Pasiuntinys į Wesselį: "O kodėl tu niek į mane nešneki?"

Wessel: "Kadangi nesuprantu, ką šnekate".

Pasiuntinys: "Tai kam tave kvailį karalius pas mus atsiuntė?"

Wessel: "Ne aš kvailas, o pas jus kvailius mane atsiuntė. Su tokia jūsų politika — mano haidukas galėtų pasiuntinybę pas jus atlikti". (Haidukas — palydos tarnas, taipgi ir kariuomenės rūšis).

Puškinas: "Kekšės sūnus haidukas, kartu su tavim! Neįšsigink prieš karalių, kaip mus niekinate. Šventos atminties karalius Vladislovas ne taip mus, didžiuosius pasiuntinius, pagerbdavo ir priimdavo; žinosime, kaip apie tai papasakoti karaliui".

Galop atjojo kanclerio kurjeris su įsakymu nesileisti į kalbas su pasiuntiniais ir visame kame jiems nusileisti. Taigi susėdo į Puškino karietą veidu į pasiuntinius ir išvažiavo per miestą į pasiuntiniams skirtus rūmus, kuriuos pasiekė vos 7 val. vakare. Priešakyje žengė senos ir naujosios Varšuvos amatininkų cechai, po to įvairių pulkų pėstininkai ir 200 karališkųjų vengrų. Po to važiavo du maskoliai; vienas apsirengęs sena ilga aksomine ferezija (švarku), apsiuvinėta sabalio kailiais, persijuosęs auksine grandine; antrasis apsirengęs lenkiško kirpimo aksomine ferezija, betgi vasarinė, nors tai buvo kovo mėnesį. Paskui vedė 30 mažų arklių, pridengtų puošniomis kapomis. Po to jojo generolas Ubald su antra karališkųjų dragūnų kuopa, o vėliau sekė įvairios kazuokų šimtinės, surinktos iš paskirų ponų palydų. Paskiau važiavo keturi puošniai pasirengę caro rūmų dvariškiai; po jų sekė husarų, kanclerių ir arkivyskupo vėliavos (raitelių eskadronai), tam tikslui pakviestos; po jų važiavo būrys maskolių ir lenkų dvariškių, o pasiuntinių karietos priešakyje važiavo Puškino brolietas, dailus dešimtmetis vaikas. Užpakaly karietos jojo 60 maskolių raitelių, antra šėčiais arkliais kinkyta karieta, keturi vežimai po keturis arklius, o viename jų stovėjo narvas su dviem gyvais sabaliais. Voros gale jojo karaliaus gvardija.

Visoje pasiuntinybėje buvo 120 žmonių ir apie 100 vežimų, prikrautų sabalių kailių; tie vežimai žymiai vėliau persikėlė per Vyslą ir atvyko prie pasiuntinybės rūmų. Mat, abiejų kraštų pasiuntiniams buvo leidžiama verstis prekyba ir vežiotis pirklis, iš kurių nemažai pelnydavo.

Kovo 18 keturios karališkos karietos, su Tiškevičium ir Wesseliu, buvo pasiūstos pristatyti pasiuntinius į karaliaus rūmus. Po įprastinių ceremonijų, pasiuntiniai įteikė karaliui skirtą caro laišką, kupiną mandagumų ir pasižadėjimų, kame parašyta, kad pasiuntinys gyvu žodžiu atliks misiją ir papasakos ko atvykęs. Taigi kancleris teiravosi pasiuntinio — ko atvykęs. Atsakė, — su broliška draugyste, meile ir taika, ir visu kuo geruoju; betgi prašė leisti jam pailsėti ligi trečios dienos, kai galėsias išdėstyti siūlymus, nes jis esąs kelionės išvargintas. Netikėtas draugystės užtikrinimas buvo dėkingai priimtas. Stovėdamas prie sosto, kancleris pasiteiravo ar jie norėtų pasveikinti karalių. Atsakė — neturį tam caro įsakymo. Pasiuntiniai tą dieną buvo karaliaus vardu vaišinami, betgi jie nenorom išsikalbėjo, kad verčiau jiems duotų pinigų, vieton bankietų ir priėmimų.

Trečią dieną, kaip sutarta, karaliaus deleguoti senatoriai suvažiavo pokalbiams su Maskvos pasiuntiniais, kurie atvyko nustatytą valandą. Puškinas vėl siūlė posėdį atidėti, nes jį šaltai atsiliepė, jog pasiuntinys neišeis iš rūmų, ligi neatliks savo pasiuntinybės. Tada Puškinas gailiai atsiduso, išsitraukė iš savo sekretoriaus portfelio gatavą raštą ir pradėjo skaityti:

“Amžinose sandorose įrašyta, jog abudu monarchai ir jų įpėdiniai ir abidvi Bandruomenės (sic!) privalo pasilikti amžinoje draugystėje, o vienam valdovui mirus, jo įpėdinis ir gyvas išlikęs monarchas privalo amžinas sandoras patvirtinti abipusiu apsikeitimu laiškais. Karalius Kazimieras, įžengęs į sostą, išsiuntė pasiuntinius su patvirtinančia gromata, tačiau Maskvoje nenorėta to akto priimti, kadangi jame buvo klaidų, įvardijant caro titulų. Tokios klaidos visuomet kartodavosi ir ligi šiol kartojamos be bausmės, o karalius, nebodamas savo pažadų, nenubaudžia nusikaltusių”.

Vardais įvardijęs visus, kurie kada nors klaidingai rašė caro titulų, pasiuntinys reikalavo, “kad karalius visus juos, jo akivaizdoje, tuojau mirtim (“gerkle” — koserim) nubaustų, pasiūtų carui nubaustųjų sąrašą, ir įsakytų tą įstatymą išspausdinti valstybės konstitucijose”.

Ramiai paskaitę šį raštą, kurio buvo 6 ar 7 arkušai, pasiuntiniai staigiai pasidarė labai grubūs, karščiavosi savo įrodinėjimuose, ir latrais išvadino titulų įvardijimuose paklydėlius... ir labiausiai reikalavo, kad kunigaikštis Jeremas Višnicveckis būtų mirtim (“gerkle”) baudžiamas, reikaudami: “Teužmauna jį ant baslio!” Berėkaudami, pasiuntiniai rodė to kunigaikščio draugišką laišką carui — be parašo, su nuplūstu antspaudu, sąmoningai parašytu raidėmis panašiomis į mąskoliškąsias, kuriame karaliaus ir caro titulai aptrumpinti ir klaidingi; laiškas buvo parašytas carui kažkokių pabėgusių popų reikalu. Kancleriui leido tik truputį pažiūrėti ir palaikyti tą laišką, o kai Karūnos kancleris sakėsi neris tą laišką parodyti karaliui ir prašė jam patikėti, — pasiuntiniai jokiū būdu nenorėjo to leisti; ypatingai pasiuntinybės djakas sakė, kad jei jis laišką prarastų, tai lieptų nukirsti jo kaklą.

Senatoriai sutiko Maskvos pasiuntinių propoziciją pristatyti karaliui. Tuo tarpu pasiuntiniams iškeltas triukšmingas ir brangiai kainavęs bankietas, kur prie stalų sėdėjo 120 asmenų ir visi taip nusigėrė, kad rytdieną nepajėgė atvykti į pokalbius.

Tą pačią dieną vyko slaptas pasitarimas su karalium ir nutarta artimiausiam posėdyje pranešti pasiuntiniams, jog karalius apgailestauja

įvykusias paklaidas ir liepęs atidaryti Adomo Kisieliaus suderėtą sandorą, kame rastas sutarimas, jog nusikaltusieji turį būti pašaukti seimo teisman, ten teisiami ir baudžiami. Tačiau mirus abiem valdovams, — karaliui Vladislavui ir carui Michailui Fiodorovičiui, kurių laikais tas buvo suderėta, — pridera, kad caras krikščioniškai atleistų tuos nusikaltimus; prie naujojo karaliaus tokių paklaidų nebūsią.

Senatoriai kalbėjo, kad visuomet, betkuriam monarchui mirus, dovanojami prieš jo asmenį atlikti nusikaltimai. Pasiuntiniai į tai atsiliepė: “Ponai Taryba taip šnekate, tarytum neturėtumėt pagarbos baimei prieš Dievą ir nesigėdintumėt žmonių”. Po to jie teiravosi, kas bus su tais, kurie naujojo karaliaus viešpatavimo metais nusikals. Atsakyta, kad tokie bus į nieką neatsižvelgiant ir be pasigailejimo baudžiami.

Dabar pasiuntiniai pareikalavo, kad senatoriai duotų jiems užtikrinimą raštu — su parašu ir antspaudu. Senatoriai nuvyko pas karalių ir parsinešė atsakymą, jog nusikaltusieji būsią šaukiami į artimiausią seimą ir teisiami

Caras Aleksiejus Michailovičius

pagal lenkišką teisę, betgi karalius uždraudęs duoti asekuraciją.

Nepatenkinti tokiu atsakymu, pasiuntiniai reikalavo, kad tie, kurių laiškus su klaidomis jie parodys, būtų baudžiami be teismo, gi ypatingai kad kunigaikštis Višnioveckis būtinai būtų pasmerktas miriop; kitaip taika bus nutraukta. Veltui jiems buvo įrodinėjama, kad pagal krikščioniškąją teisę kaltinamieji pirma turi būti teisiami, o tik po to gali būti baudžiami; kad jei kas nusikalto iš nežinios, tokio netenka bausti — pasiuntiniai laikėsi savo reikalavimų.

Staigiai — Puškinas nutraukė ginčus ir išsitraukė antrą raštą, ilgesnį nei pirmąjį; mojuodamas popierium, jis grasino, jog tai, kas tame rašte surašyta, yra aršiau nei paklaidos apie titulus.

Jo buvo klausomasi nemenku nusistebėjimu.

Jis skaitė: “jog pastaraisiais laikais pasireiškė didelė ir aiški netiesa, priesaikos sulaužymas ir amžinosios taikos pažeidimas, kadangi JKM (Jo Karališkosios Malonybės) įsaky mu ir ponų Tarybos (seniūnų) leidimu, buvo išspausdinta ir Maskvoje bei kaimyninėse valstybėse paskleista daug knygų, kuriose skelbiami dalykai, kurių pagal amžiną sandorą ne tik tai spausdinti, bet dargi pagalvoti nevalia, kadangi tai nuodėmė prieš Dievą, o prieš žmones gėda. Viena tokia knyga yra Jono Aleksandro Gorčino, spausdinta Krokuvoje 1648. Ten parašyta, priešingai bet kokiai teisybei, jog Smolenskas buvęs Maskvos iš pasalų užimtas ir žiauriai slegiamas per 100 metų, o išlaisvintas tik karaliaus Vladislovo laimėjimu. Toliau, jog karalius Vladislovas sau po keliais palenkė maskvinio caro ir jo brolių užsispyrimą ir išdidumą; po to Maskvos valstybę taip nusiaubė, jog ligi šiol ji negalinti atsigriebti... ir kiti dalykai išspausdinti, kurie niekina Maskvos valstybę ir valdininkus Smolenske. Kitoje knygoje, spausdintoje Gdanske 1643, greta karaliaus Vladislovo paveikslo kairėje pusėje stovi užrašas: “Maskva sutramdyta!”. Toje knygutėje išspausdinta, kad Vladislovas ties Smolensku apgulė klastingus maskvitėnus ir privedė juos prie tokio nusiminimo, kad visos kariuomenės gyvybė ar mirtis buvo jo rankose, o maskoliai tris kartus ant kelių puldami maldavo pasigailėjimo”. Taipgi išspausdinta, jog maskoliai tik iš vardo esą krikščionys, betgi iš elgesio ir papročių esą aršesni už barbarus; jog Michailas Fiodorovičius į sostą buvęs įkeltas lengvabūdžių žmonių. Trečioje knygoje: Apie Vladislovo gyvenimą ir garsiausias pergales, spausdintoje 1649 m., taipgi telpa negarbingumai ir šmeižtai prieš ca-

rą ir valstybę, kaip kad “vargšė Maskva” ir kiti užgaulingi žodžiai, kuriuos gėda rašyti. Michailas Fiodorovičius ten vadinamas kankintoju, lavonu, arba kalade be sielos, caro dėdė, patriarchas Filaretas Nikitinas, pavadintas — trimituotoju. Galop, lenkiškoje knygoje: Apie kazokų karą, parašyta, jog tariamieji kaimynai ir bičiuliai, vengras ir maskvitėnas, atsimetė į šalį, savitarpy susitarę”.

“Po tokio amžinosios taikos patvirtinimo, tokių šmeižiančių žodžių ir prasimanymų apie carą ir maskvinę valstybę ne tik tai knygose spausdinti, bet ir pagalvoti nepritiko. Niekinti didįjį gosudarių, pravardžiuoti maskvitėnu, tartum iš mūsų pusės buvusi sudaryta priežastis taikai nutraukti! Kaip išdrįsote, ponai Taryba, imtis tokio pikto reikalo? Kaip išdrįsote leisti tokį grubumą ir kiršinimą Dargi ir tai mes, didieji pasiuntiniai, jums skelbiame: kai kazokų etmonas nukariavo karališką žemę, tai atsiuntė pas didįjį gosudarių ir kaktą žemėn lenkėsi, kad did. gosudarius priimtų jį su visais miestais savo valdžion, kadangi Zaporožės kazokai esą stačiatikių tikėjimo ir jūsų persekiojami už tikėjimą, kenčia mirtinas skriaudas. Betgi did. gosudarius, nenorėdamas kraujo praliejimo ir amžinosios taikos pažeidimo, nesidžiaugė iš tokio didelio laimikio; Chmelnickio nepriėmė savo valdžion ir laukia iš jūsų pusės patenkinamo tų didžiųjų neteisingumų atitaisymo. Jei neatlyginsite, tai did. gosudarius lieps Maskvon sukviesti soborą, soboran atvykti įsakys patriarchui, metropolitams, arkivyskupams ir visai dvasininkijai ir visam sinklitui ir visokių laipsnių žmonėms; lieps sobore išskaičiuoti visus karaliaus neteisingumus; paskui su visais šventikais ir sinklitu nueis į katedros cerkvę, ir lieps priešais save nešti karaliaus Vladislovo prisiektą traktatą, kaip įrodymą amžinosios taikos sulaužymo iš karaliaus pusės: lieps patiesti tą raštą prie Išganytojo ikonos ir nekalčiausios Mergelės ir, atgiedojus maldas apie amžinosios taikos sulaužytojus, pakels ginklą už savo tėvo garbę, už savo ir visos valstybės garbę, ir lieps apie visas neteisybes parašyti visoms kaimynėms krikščioniškoms ir bisurmoniškoms valstybėms, o visi monarchai ateis carui pagalbon žmonėmis ir pinigais. Gi tie valdovai, apie kuriuos jūsų knygose išspausdinta nepadoriai, jie už jų pažeidimą sukils prieš jus išvien su mūsų caru. Jei karalius nori taiką išlaikyti, tai už tokį didžiųjų monarchų niekinimą tegražina mums tuos miestus, kuriuos caras Michailas atidavė karaliui Vladislovui; te nubaudžia mirtim Višnioveckį ir kitus, kurie rašė negerbdami caro garbės — o už niekinimą bajorų ir visų luomų žmonių, sumo-

kėkite mums 500,000 raudonųjų auksinų. Jūsų knygoje išspausdinta: "Teauga sau Maskva, kad iš tos priežasties dar skaudžiau galėtų kristi". Leidote mums tai, ir skyrėte terminą ligi laiko, kai padaugėsime. Taigi ve dabar užgimė ir suaugo daugelis šimtų tūkstančių. Kautynėse užgrūdinti, jie maldauja did. gosudarių, kad leistų jiems eiti prieš neprietelių, kuris niekina mūsų did. gosudarius, o mus vadina piktais žmonėmis ir pobirahomis".

Maskoliškos pasiuntinybės pranešime carui rašoma: "Išklausę tokius grėsmius žodžius, ponai Taryba ilgai užtruko abejojime, ką atsakyti; vieni parėmė galvas, kiti atsirėmė šonus ir kalbėjo: 'Jūsų pasiuntinybės rašte esama daugelio nepadorių dalykų; pranešime apie tai karaliui'".

"Gniezno kęstelionas Leščynskis pasakė: 'Apie tas knygas seniai žinojome, tačiau tos knygos neturi jokio ryšio su sandoros patvirtinimu'".

Puškinas praneša sušukęs: "Taigi dabar aiškus jūsų neteisingumas, jei žinodami apie tokias latriškas knygas, neliepėt jų sudeginti ir nenubaudėt mirtim latrų, kurie jas spausdino".

Rytojaus dieną senatoriai davė tokį atsakymą: "Karalius ir mes priėjome įsitikinimo, kad jūs be caro įsakymo parašėte tokius piktus ir nepadorių dalykus, tikslu sužadinti nesutarimus. Taip sprendžiamė todėl, kad priėmėme pas karalių kalbėjote apie brolišką bičiulybę, apie meilę, apie taiką ir viską gera; to-

liau, Tvardovskio knygutė, dėl kurios nusiskundžiate, buvo išleista vos prieš kelias savaites ir negalėjo būti jūsų sostinėje, taigi jūsų nusiskundimas buvo tik čia dabar Varšuvoje surašytas. Tad karalius regi, kad jūs ieškote priekabių amžinajai taikai nutraukti ir savo gosudariaus garbę norite už raudonus auksinus pardavinėti. Todėl JKM neliepė mums šiuo reikalu su jumis kalbėti apie amžinosios sandoros nutraukimą, betgi tuojau pasiųs savo kurjerį pas d. gosudarių su pranešimu apie jūsų nenorą prie gero reikalo, ir su skundu prieš jus, kad ryžotės tokius dalykus šnekėti".

Nustebinti pasiuntiniai pasižiūrėjo į vienas kitą, o paskui, ištraukę savo instrukcijas, daužė jomis stalą ir šaukė, kad jie pravardžiuojami negarbingais ir sukčiais.

Puškinas kalbėjo: "Stebimės, kad jūs, pp. Taryba, taip niekinate mus, didžiuosius pasiuntinius. Sakote, kad mes rašome be savo gosudariaus įsakymo. Galbūt, jūs patys taip darote, kaip kad sakote, be karaliaus leidimo, ir todėl apie mus taip sprendžiate — o mes ir menkiausio dalykėlio nedrįstame be gosudariaus paliepimo daryti".

Senatoriai atsiliepė: "Mes jūsų niekuo neiekiname, ir neketiname niekinti, betgi JKM labai nustebė, kad jūs norite amžiną taiką pažeisti iš priežasties paikų dalykų, kuriuos išspausdino paikuoliai arba menkos reikšmės žmonės, apie senus reikalus jūsų valstybėje. Karalius ir mes neliepiame ir nedraudžiamė kny-

Maskolių kariuomenė karo žygyje XVI a.

S. Ivanoffo pav.

gų spausdinti; jei kuris spaustuvininkas išspausdina gerus ir teisingus dalykus, tai mes tą pagiriame, o jei mulkiai išspausdina ką menka, netinkama ir melaginga, tai mes ponai Taryba iš to tik juokiamės. Gi jei niekas nespausdintų knygų, tai mūsų palikuonys nieko apie mus nežinotų. Spaustuvininkai spausdina ne tikrai apie senesnius maskvinės valstybės reikalus, bet ir apie kitas aplinkines valstybes, o taipogi ir apie Lenkiją bei Lietuvą. O ir kaimynėse valstybėse rašoma apie Maskvą, gerus dalykus geria, blogus peikia. Taipgi ir apie Lenkiją bei Lietuvą prirašo daugelį įžaidžiančių dalykų, o vistik karalius ir mes nelaikome to niekinimu. Tegul didysis gosudarius liepia pas save spausdinti apie Lenkiją kas tik jam bepatinga, mes nepalaikysime to įžeidimu ir nenutrauksime amžinosios taikos. Maskvoje irgi rašoma prieš katalikišką tikėjimą, bet nei karalius, nei Bendruomenė dėl to nepyksta”.

Ta proga pasiuntiniams buvo rodomi olandų veikalai, parašyti apie Lenkiją ir Lietuvą. Pasiuntiniai atsakė, kad ten spausdina privati žmonės, gi Lenkijoje — karaliaus įsakymu, ir augštesnės reikšmės žmonės šmeižia didįjį gosudarių. “Karūnos kancleris, savo kalboje į popiežių, karalių Vladislavą pavadino rinktuoju Maskvos caru; Cieciševskis, karaliaus nuodėmklausias, Lvove per pamokslą pasakė, kad maskvitėnas su vėngru susimokė prieš Lenkiją, ir didįjį gosudarių pavadino maskvitėnu; Tvardovskis savo knygas spausdino Lešne pas Karūnos paizdininkį ir jas skyrė kun. Pstrokonskiui. Karaliaus spaustuvininkas Elertas savo spausdiniuose nepadoriais žodžiais minėjo gosudarių ir tarėjus bajorus... Reikia jį nuplakti, o knygas sudeginti, ir kad karalius įsakytų suimti ir sudeginti visas knygas, kurios buvo išspausdintos ir išleistos”.

Senatoriai teiravosi pas juos — iš kur gi jie tas knygas gavo, nemokėdami nei lenkiškai, nei lotyniškai skaityti. Neatsargiai išsišoko pasiuntinybės vertėjas, djako padėjėjas, sakydamas, kad jiems dar daugiau tokių knygų atsiūsta iš Stockholmo. Taipogi dėjosi labai įsižeidę, kad karalius Vladislavas maskvinius pasiuntinius į galvą bučiuodavo, o dabartinis karalius to nedarė, ir prisiminė savo pasiuntinybės išniekinimą, jau Varšuvon atvykus.

Puškinas kalbėjo: “Iš pusės d. gosudariaus niekad nebuvo jokios neteisybės, o iš JKM pusės taika pažeidžiama. Caro titulai numažinti ir nieko nedaroma visiems skundams patenkinti. Sakote, pikta pridėdami prie pikto, tarytum mes norėtume gosudariaus garbę pardavinėti, kadangi pilių reikalaujame iš jūsų. Jums nepritinka tokius nepadorius žodžius sakyti. Mū-

sų gosudarius nenori matyti Lenkiją ir Lietuvą kraštutiniam nuosmūkyje, benori tikrai atsiimti miestus už savo tėvo ir savo paties garbės nuplėšimą, kadangi tie miestai buvo atiduoti iš caro tėvo garbingumo, tad už garbės išniekinimą pridera juos dabar atsiimti”.

Senatoriai atsakė: “Pasiuntinių susitarime dėl amžinos sandoros neparrašyta, kad knygos nespausdintinos ir nerašytina apie tai, kas dedasi pasaulyje. Argi jums ne gėda apie tai kalbėti, prašyti miestų ir grasinti taikos nutraukimu? O kad parašėte, jog svetimos tautos prieš mus sukils dėl tų knygelių, tai tos svetimos tautos tik juoksis iš jūs ir sukils prieš jus, kaip prieš kreivai prisiekiančius”.

Pasiuntiniai: “Neturime ko gėdintis, nesiliausime atskleidinėję jūsų neteisybių; parašysime turkui ir totoriui, kad juos knygos peizojate ir rašote, tartum jie niekad prieš jus nelaimėję, o ir d. gosudarius ilgiau nebepakęs jūsų neteisybių ir užstos savo ir savo tėvo garbę”.

Ponai: “Mūsų karalius nieieško priekabių amžinai taikai pažeisti; gi mes neliepėm jokių knygų spausdinti ir tas nerūpi nei karaliui, nei mums, kadangi pas mus spauda laisva, tiek įstatymo teise, tiek pagal tautų paprotį, tad nepriklauso prie Polianovo paktų ir nebuvo ten įrašyta. Jei norite, liepsime prispausdinti knygų ir jus liaupsinti. Jūs gi atvažiavote Lenkijon, čia prisipirkote knygelių, ko nepaneigsite, ir tai, ką jose žmonės kvaili, girtuokliai, kunigai prirašė, jūs nurodote priežastimi amžinajai taikai nutraukti. Betgi užpuolėte mus, ne našlaičius, mes kovosime ir Dievas jus nubaus, kaip kad nubaudė Žygimanto ir Vladislavo laikais. JKM valstybėse dar esama karių, kurie arklius girdė Oltavoje”.

Pasiuntiniai: “Jūsų piktos ir gudrios užmačios yra aiškios, negalite išsikalbinti. Sakote, Ponas Dievas mus nubaus, kaip kad anksčiau baudė — tačiau karo laimė nestovi nuolat vienoje vietoje; būdavo, kad ir rusiški gosudariai nugalėdavo lenkiškus karalius. Dabar jūs patys regite save nugalėtus smarkių vyrų, jūsų valdinių. Jie nusiaubė jūsų kraštą, smurtu užgrobė miestus, palaužė jūsų išdidumą, namus apiplėšė, geriausias kariuomenes sumušė, etmonus paėmė nelaisvėn. Jūsų kraštai karo kiaurai nuterioti ir jūsų kariai taip sunaikinti, kad nuo pat Smolensko ligi Stanislavovo nei giedančio gaidžio negirdėjome. Jūsų žmonės badu miršta ir parsiduoda į mūsų dvarus, prašydami d. gosudariaus pagalbos ir maisto. Gi mūsų viešpatystėje visko pakanka ir svetimšalio kario, netgi švedų turime ganėtinai”.

(Pabaiga sekančiame KARIO Nr.)

KARINĖSE IR POLITINĖSE MIGLOSE BEKLAIDŽIOJANT

J. SKARDIS

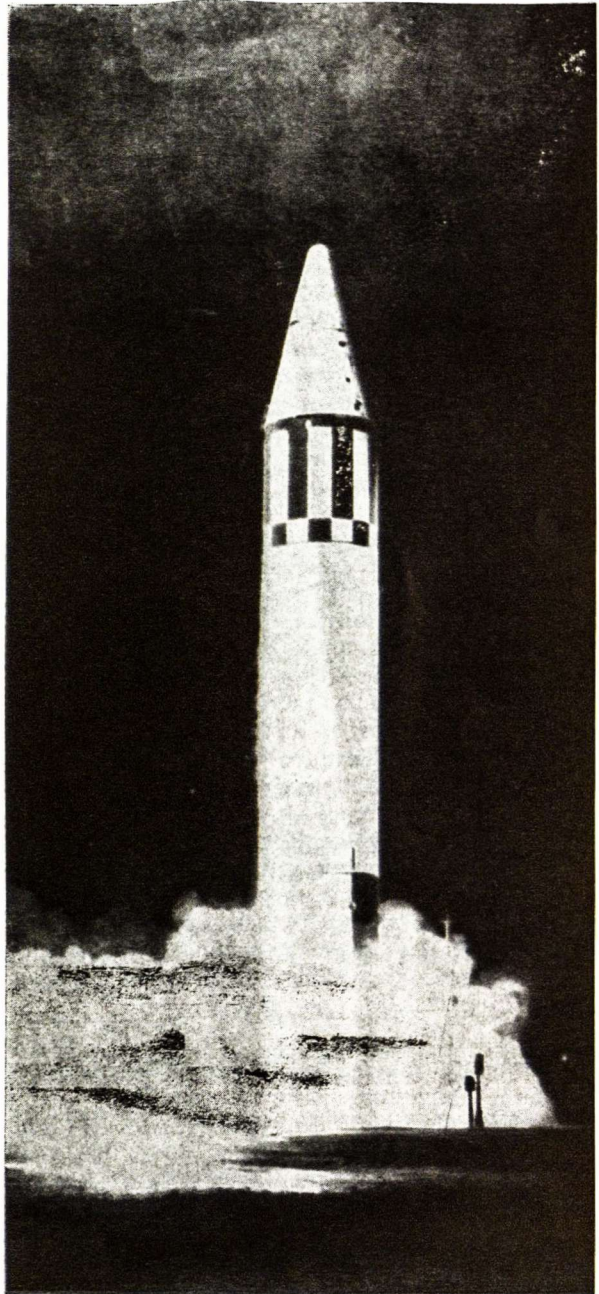
Nei komunistinės propagandos leidžiami dūmai, nei akiplėšiški sovietų grasinimai, nei vakariečių neapsisprendimo, vieningumo trūkumo ir abejonių miglos negali, visdėlto, užtemdyti faktų apie augantį pasitikėjimą ir stiprumą laisvojo pasaulio žmonių — vakariečių stovykloje. Tai ypatingai ryškiai matėsi š.m. balandžio mėn. pradžioje Vašingtone, vykstant NATO narių susirinkimui, šios karinės organizacijos dešimtmečio minėjimo proga.

NATO karinę sąjungą sudaro 15 valstybių su 450 milijonų žmonių. Ji apima Šiaurės Ameriką, vienoje Atlanto vandenyno pusėje, o Vakarų Europą, nusitęsiančią ligi Graikijos ir Turkijos, kitoje Atlanto pusėje.

Susirinkusi NATO valstybių taryba, nekreipdama dėmesio į sovietų ginklų žvanginimą ir nesiliaujančius įžulius grasinimus, susirinkimo užbaigimo pareiškimė parodė vieningą apsisprendimą ir pasiryžimą, o jei ne, tai bent aiškų norą, kad bus laikomasi tvirtos linijos ateities santykiuose su sovietais. Pasisakyta prieš bet kokius pataikavimus ar "appeasementus" sovietams, pasižadama nedaryti jokių "disengagementų" centrinėje Europoje, jokio "palaiptiesniui pasidavimo", jokių karinių jėgų atitraukimo, ar karinių dalinių sumažinimo Vokietijoje ir jokių nuolaidų Berlyno klausime.

Didžiausią pasisekimą NATO susirinkime turėjo tokie kalbėtojai, kaip einas J.V. sekretoriaus pareigas Christian Herter, NATO generalinis sekretorius belgas Paul Henri Spaak, NATO tarybos pirmininkas olandas Joseph M.A.H. Luns ir kiti. Malonu pabrėžti faktą, kad dauguma NATO tarybos kalbėtojų aiškiai supranta ir pažiūsta komunizmą, jo tikslus ir taktiką.

Labai įdomią kalbą NATO susirinkime pasakė J.A.V. prezidentas Eisenhoweris, buvęs pats pirmasis NATO karinių jėgų vyriausias vadas Europoje. Su dideliu džiaugsmu laisvame pasaulyje buvo sutiktas jau ankstybesnis Eisenhowerio Berlyno klausimu pareiškimas, kad sovietams nebus nei vienu coliu nusileista, o taip pat ir jo kalba (1959.IV.4) Gettysburgo koldže, kur jis pasakė, kad sovietams pataikavimų ir nuolaidų kelias būtų negarbingas ir pats pavojingiausias, kurį amerikiečiai galėtų pasirinkti. Gi pasaulis labai brangiai užmokėjo už tokios politikos vedimą Miunchene, bet iš tos pamokos gerai pasimokė.

Armijos raketa "Jupiteris" šūvio metu. (Army photo)

NATO dešimtmečio įsikūrimo proga Paryžiuje kalbėjo ir NATO vyriausias karinių jėgų vadas gen. Lauris Norstadt, kuris pabrėžė, kad ši karinė sąjunga per savo gyvavimo dešimtmetį neprarado nei sauželės žemės, ir kad taip bus laikomasi ir toliau. Negalima praleisti nepažymėjus, kad NATO suvažiavime Vašingtone

savotišką, jei ne įtarinėjimo, tai bent nepasitikėjimo šešėlis supo D. Britanijos atstovus dėl jų siūlomos nuolaidų sovietams politikos ir iš vidurio Europos kariuomenių atitraukimo plano, bet tas visų kitų NATO tarybos narių buvo atmesta.

Beveik tuo pačiu laiku, kada Vašingtone vyko NATO susirinkimas, laisvasis pasaulis susilaukė labai geros, karinę sritį liečiančios žinios, kurią, juokingiausia, pirmieji susijaudinę ir supykę paskelbė vakarų komunistiniai laikraščiai. Tai yra Italijos vyriausybės sprendimas leisti amerikiečiams Italijoje pastatyti ir operuoti 2 vidutinio nuotolio (siekiančių apie 1500 mylių) vairuojamųjų raketų dalinius. Ši naujiena iš Romos duoda daugiau jėgos, drąsos ir pasitikėjimo visai vakariečių gynybos struktūrai. Šio dalyko svarbumą išaiškina paprasta geografija. Mat, tikimasi, kad apie 1960 m. Sovietų Sąjunga bus laikinai gerokai pralenkusi vakariečius tarpkontinentinių vairuojamųjų raketų srityje. Gi NATO, tikriausiai pasakius amerikiečių, įrengtos vidutinio nuotolio (IRBM) vairuojamųjų raketų bazės Britanijoje, Italijoje, o vėliau gal ir Turkijoje pakankamai padengs svarbesnius karinius taikinius Sov. Sąjungoje ir sumažins spragą — atsilikimą, skiriančią vakariečius nuo sovietų, o tai yra labai svarbu tuo laiku, kai vis palengva mažės amerikiečių strateginių tolimojo skridimo bombonešių (SAC) vertė ir veiksmingumas, nes tuo laiku amerikiečiai dar nebus pilnai pasirengę padengti visą Sov. Sąjungą tarpkontinentinėmis vairuojamomis raketomis, kurių bazės bus įrengtos ir operuojamos jau iš pačių J.A.V. Tuo būdu surasta nauja vakariečių gynybos formulė: IRBM plus NATO lygu ICBM.

Spėjama, kad Italijai skiriamoji balistinė vairuojamoji raketa, kurios atominius degtuvus vis dėlto kontroliuos patys amerikiečiai, yra amerikiečių armijos "Jupiteris", kuris jau spėjo įgauti didelį pasitikėjimą, nes iš 15 bandymų ši raketa nepavyko sėkmingai paleisti tik vieną kartą. "Jupiter" raketa šiuo laiku jau masiškai gaminama J.A.Valstybėse žinomos Chrysler Corporacijos. Vienas amerikiečių žurnalistas, išreiškdamas šia proga džiaugsmingas amerikiečių nuotaikas, rašė, kad amerikiečiams nieko nelieka, kaip tik atsistoti ir pasveikinti drąsų, rizikingą ir ryžtingą sąjungininką — Italiją.

Tuo laiku, kai diplomatinis ir propagandinis mūšis už Berlyną nustelbia ir dominuoja laisvojo pasaulio spaudos vedamuosius ir pagrindinius straipsnius, kai kurie laikraščiai ir žurnalai ta proga paduoda vakariečių ir sovietų karinių jėgų palyginimą. Populiarus amerikietiškas "Newsweek" paduoda dviejų mirtinų

oponentų — amerikiečių (kartu ir kitų vakariečių) ir sovietų karinių jėgų palyginimą, tačiau tiksliai tu, kurios yra išdėstytos toje srityje (Vakarų ir Rytų Vokietijoje), kur šaltasis karas gali greičiausiai pavirsti karštuoju.

Vakariečių (NATO) karinių jėgų čia priskaičiuoja net 60 divizijų (kai kurie vakariečių šaltiniai, vis dėlto, neperseniausiai priskaičiuoja tik apie 30 divizijų?!?) arba 509,500 uniformuotų vyrų, kurių amerikiečiai duoda 20,000, Britanija — 55,000, Kanada — 4,500, Belgija — 40,000, Prancūzija — 25,000 ir Vakarų Vokietija — 185,000. Priešingame fronte Rytų Vokietijoje skaičiuojama 350,000 sovietų karių (175 divizijos) ir 150,000 Rytų Vokietijos karių — viso 500,000 vyrų. "Newsweek" nepamiršta paminėti, kad nors Vakarų ir Rytų Vokietijoje esančios abiejų pusių karinės jėgos balansuojasi, bet nepertoliausia stovi daugiau parengtų sovietų ir jų satelitų divizijų. To nežiūrint, NATO žemyno kariuomenė turi čia uždavinį suduoti stiprų "atominį smūgį", kad raudoniesiems Vakarų Vokietijos ar visos Vakarų Europos užėmimas nebūtų paprastas žygis, pasivaikščiojimas ar lengvas pasistūmėjimas pirmyn.

Sovietai čia negali pradėti ribotų ar aprežtų tikslų — mažesnio karo be vakariečių totalinio atsikeršino rizikos, kuri pasirengusios įvykdyti yra vakariečių sausumos, jūrų ir oro karinės jėgos, o tai, vyriausiojo NATO karinių jėgų vado Europoje, generolo Lauris Norstadt, žodžiais, duotų puolančiam agresoriui priežastį "pristatyti kanopą" (cause to pause...)

Šiuos, visus čia paduotus, įvairių žinių pluošteliu peržvelgus atrodytų, kad vakariečių reikalai nėra tokie prasti ir tokioje apgailėtinoje padėtyje. Žinoma, Kremlius žmogžudžių ir prievartautojų gauja irgi nesnaudžia. Tačiau, dideliame vakariečių džiugsmei, kiekvienas naujas sovietų laimėjimas vis atneša raudoniesiems ir nepageidaujamų, o kartais ir visai nemalonių naujienų. Štai, kad ir visai neseniai sovietai yra laimėję naują draugą Viduriniuose Rytuose — tai Irako diktatorių generolą Kassem. Irakas išstojo iš vakariečių globojamos Bagdado karinės sąjungos (pakto). Sovietai gali Iraką paversti savo satelitu, bet tuo pačiu laiku jie visai sugadino savo santykius su arabų pasaulyje populiariu ir ambicingu Egipto diktatorium Nasseriu, kurį sovietai ginklavę, užtarė ir juo pasitikėjo. Abejojama, ar Nasserio ir Kremlius santykius atitaisytų ir Nikitos vizitas Egipte.

Arba, imkime raudonųjų laimėjimą Tibete. Žurnalas "Time" rašo, kad Tibeto Dalai Lama fizinio pralaimėjimo kaina laimėjo psichologinę pergalę, nes raudonoji Kinija, išprievartaudama

VILNIUS IR RUSAI

PRANYS ALŠENAS

Visiškai neseniai gautame laiške iš okupuotos Lietuvos, tarp kita ko, rašoma: "Vilnius Katedros nebeturi, dabar joje muzėjus. Jos bokšte kryžiaus nebėra. Trijų kryžių kalne — taipogi nebėra. Labai daug kas pasikeitė..."

Vadinasi, naujųjų laikų pagonys, barbariškieji okupantai — bolševikai išniekino mūsų sostinę Vilnių ir atėmė visa tai, kas lietuvių širdims buvo mieliausia ir brangiausia.

Gyvenau Vilniuje nuo pat jo prijungimo prie tikrojo kamieno — Lietuvos ligi tol, kol pasidarė taip, kaip toj "Pupų dėdės" dainelėj: "Vilnius mūsų, o mes — rusų"... Kitaip sakant, ligi tol, kol raudonasis okupantas dar buvo nepradėjęs teroro ir lietuvių žiauraus persekiojimo pirmaisiais okupacijos metais. Iš to laikmečio gerai žinau, kaip lietuviai mylėjo savo puošniąją šventovę — Vilniaus katedrą, o lygiai taip ir Trijų Kryžių kalną. Jie tenai atsigaudavo, atsigaivindavo dvasia, paskėsdavo istoriniuose apdūmojimuose apie istorinio Vilniaus ir Lietuvos didybę. Juk Vilnius su savo didingaisiais ir puošniaisiais paminklais — bažnyčiomis ir kitais meno kūriniams — svarbi ir pagrindinė etnografinės Lietuvos dalis. Vilnius — tai tarytum raktas, atrakinąs duris į visas Lietuvos vietas, visus kampelius.

Tarp 1939 m. pabaigos ir 1940 m. pradžios, prisimenu, ir aš pats, begaliniai mėgdavau už-eiti šv. Kazimiero vardo katedron pasimelsti ir

VILNIAUS HERBAS

susikaupti. Visad mielai įkoptdavau į Trijų Kryžių kalną ir, iš imponantiškų baltų kryžių papėdės, žvelgdavau į puikią bendrąją Vilniaus panoramą...

Deja, nebėra Vilniuje to visko: sunaikino ir išniekino visa tai "vyresnysis brolis", kaip jis mėgsta save vadinti, okupantas azijatiškasis rusas — bolševikas.

Tibetą, sujaudino ir labai nepalankiai nuteikė neutralias Azijos tautas, net dar labiau, kaip sovietai išprievartaudami Vengriją. Nustebinti ir stačiai pritrenkti azijatai staiga suprato, kad "geltonasis kolonializmas" gali būti dar blogesnis, kaip "baltasis kolonializmas". Viso to dėka neutralių Azijos tautų spaudoje šiandien daug kur atrasime komunizmą apibūdintą ir vadinaimą tikroju vardu. Atvirai ir aiškiai rašoma apie komunizmo siekiamą viso pasaulio užvaldymą, apie komunizmo sėjamas nesantaikos sėklas ir apie dvynukus komunizmo ginklus — chaosą ir subversiją. Azijatai ne tik kad atbunda, praregi, bet ragina ir kitus kovoti su sovietiniu imperializmu. Štai, kad ir "Reader's Digest" rasime rašančią Azijos filosofą ir rašytoją Lin Iutang, kuris siūlo kovoje su komunizmu šaltajame kare pradėti ofensyvą. Lin Iutang straipsnis mums lietuviams yra dar tuo labai įdomus, kad, pasirodo, šiam azijatui in-

tektualui gerai žinoma Lietuvos ir kitų sovietų okupuotų valstybių reikalai.

Visi šie reiškiniai ir naujienos turėtų sukelti bent kiek geresnę nuotaiką ir ižiebtį vilties kibirkštėlę tiek anapus geležinės uždangos, sovietų vergijoje, tiek išblaškytų po laisvąjį pasaulį, laimingai pasprukusių nuo komunizmo žmonių tarpe.

Visą pasaulį šiandien siaučia ir supa savotiškos nežinomybės miglos ar rūkas, per kurį sunku ižiūrėti ir pramatyti ateitį. Galime tik spėti, kad būsimoje derybose kiekiausi su sovietais būsią amerikiečiai. Kieti sovietams bu prancūzai ir, jei turės progos pasisakyti, vakarų vokiečiai. Gi labiausiai karo bijo, patys minkščiausi sovietams ir į visokias nuolaidas ir nieko gero nežadančias kombinacijas linkę yra britai, kurie, kartais atrodo, nežino į kur "uodegą sukkti".

KAS YRA ISTIKRUJŲ TAS “VYRESNYSIS BROLIS”?

Kartą kalbėjau su vienu ukrainiečių profesorium, trisdešimt metų išdirbusiu profesūroj, dabar pabėgėliu iš raudonojo “rojaus”. Apie kitas tautas, dabartiniu metu rusiškojo bolševizmo pavergtas, minimas profesorius visiškai nekalbėjo. Jis kalbėjo išimtinai tik apie rusų tautą. Esą, tik žvilgtėrėk, nors fotografijoje, į iškreiptą Lenino veidą — juk tai tikras azijatiškas tipas, tai puslaukinė kreatūra. (Ir ką bendro Lietuva galėtų turėti su Azija, o taip pat su azijatiško tipo “vyresniuojų broliu”?).

Arba, toliau tęsė tas profesorius, atsiminkime rusų kazokus (Dono, ne Donbaso kazokus, nes pastarieji — ukrainiečiai, o anie — rusai). Ir kas prilygs jų žiaurumui! Tai buvo tiesiog laukinių ordos. Jiems kapoti kartais žmonių galvas, kaip kirsti darže kopūstus... Arba ir dar — kokios tautos karys taip šaltakraujiškai ir žvėriškai gali eiti frontuose į durtuvų kautynes? Jokios kitos — tik rusai!... Ir iš viso rusams, esą, tik duok žvėriškai piktą ir narsų vadą — jie, tarytum gyvulių banda, eis ir puls ten, kur jiems bus įsakyta, neatsižvelgiant net į tai, kad jie bus alkanī, suplyšę ir basi...

Tai parodę ankstyvesnieji laikai, kada rusų kareiviai savo vadą Suvorovą garbinę tarytum Dievą. Jokioj kitoj tautoj nebūtų galima rasti tokių mažai reikalaujančių ir laukiniškai narsių karių, kaip rusų tautoj.

JŲ IMPERIALIZMAS — NEŽMONIŠKAS

Esą, rusai ir dabar labai patenkinti, kad jų žinioj yra begaliniai didelė imperija. Tai esąs jų džiaugsmas ir pasididžiavimas. Jiems

visiškai nesvarbu, kas tą imperiją valdė, valdo ar valdys: caras, Leninas, Stalinas, Chruščiovas ar das kas nors kitas. Svarbu, kad toji imperija išliktų nepadalinta. Jie taipogi nesuka sau azijatiškų galvų apie kitų tautybių laisvės troškimą.

Daleiskime (tik labai teoretiškai), kad rusai “nori” su ukrainiečiais vienoj imperijoje gyventi todėl, kad jų kalba bent kiek panaši, jie naudoja tuos pačius rašmenis, tikyba ta pati, betgi kokias, o kokias pretenzijas rusai gali reikšti prie tokių Pabaltijo tautų? Nieko, o nieko tarp jų bendro, neriša jų jokie, nė menkiausi, ryšiai. Tad kodėl jie savo imperialistiškus nagus kiša prie jų? — klausia minėtas profesorius...

Rusai patys bolševikinėj tvarkoj, esą, buvo ir bus visiškai patenkinti, nes jie, kaip jau minėta, be žiauraus valdovo, be biznio ir be imperijos, atrodo, visiškai negalėtų gyventi. Po bolševikine letena, esą, jeigu jie truputį ir padėjo, tai tik todėl, kad Chruščiovas ar kiti diktatoriai permažai duoda to primityvaus maisto. Jeigu kada nors Chruščiovas duosiąs pakanamai nors ir bulvių — jie būsią pilnai patenkinti. Jiems laisvė esanti nelabai svarbi...

Tai ne mano nuomonė, bet minėto ukrainiečio profesoriaus, kurio pavardės čia neminiu. Tad, štai, kokie yra mūsų tautos “vyresnieji broliai”. Jie pavergė mūsų tėvų žemę, jie žudo, kalina, kankina ir terioja mūsų tautiečius ir jie niekina mūsų žilosios sostinės — Vilniaus šventoves...

P. S. — vietoj nekrologo.

Tik parašius šį rašinį, gauta liūdna žinia, jog pasirgęs keletą dienų, eidamas 68 metus,

Lietuvo₃ tragedijos išvakarėse, 1940 m. kovo mėn. 27 d., šio straipsnio autorius ir nuolatinis “Kario” bendradarbis, Pr. Alšėnas, žygiuoja Vilniaus gatvėmis (Aušros Vartų rajone). Su juo kartu — mokyt. Aleksandra Urbaitė ir jos teta A. Kolitienė

PATRIOTINIS HEROIZMAS AR MIESČIONIŠKAS GUDRAVIMAS?

BR. RAGUTIS

Lietuvių spaudoj, laiks nuo laiko, užtinkame užuomenų, ar net stiprių pasisakymų patriotinėm ar antipatriotinėm temom. Pereitą žiemą (gal todėl, kad ji buvo tokia ilga ir tokia bjauri) tie priešingumai pasiekė literatūrinės vendettos stovį. Kai kas tiek išismagino, kad pasirodė visoj savo nuogybėj.

Ryškiausias paskutinio meto patriotinio heroizmo pavyzdys, ir labiausiai išgarsintas, — Vengrijos sukilimas.

Praėjo virš dviejų metų nuo dramatiškų Vengrijos skerdynių. Atrodo, viskas aprimo. "Ramu" ir Vengrijoj.

50.000 burliokų seka bet kokį judėjimą Vengrijoje. Nažiūrint to, narsus vengras pasakys: galėtume vėl bandyti, bet kas iš to? Kai 1956 m. desperatiškai šaukėmės pagalbos, vietoj granatų atsiuntėt špinatų ir Coca Colos.

Kai skerdynės ėjo į pabaigą, dalis laisvės kovotojų pasitraukė į vakarus, tikėdamiesi būti parengty. Bet juos nuvarė "dišių" plauti. Nestebėtina, kad dalis jų grįžo atgal, mirčiai ir nasrus žiūrėti.

Vengrija daugumoj yra žemės ūkio kraštas. Po II Pasaulinio karo didieji dvarai buvo išdalinti tikriesiems žemės ūkio dirbėjams. Vengras, kad ir per trumpą laiką, prie tos nuosavybės prisirišo taip, kad be kovos nuo jos dabar nenori atsisakyti.

Vengruose yra išsivystęs labai augšto masto nacionalinis - patriotinis jausmas. Tauta yra gana religinga. Tad turime kitus du stulpus ("Ak, jau tie stulpai"), kuriuos komunistams nelengva nugriauti.

Tai gal ir bus svarbiausios sąlygos, kurios paskatino vengrus bandyti taip nelygią kovą. Kiek toji kova buvo dramatiška, tiek ji buvo išgarsinta ir vis tebėra garsinama visame pasauly. Daug, oi daug kam ji atidarė akis.

Nežiūrint anų įvykių didybės, kad ir ne daug, bet atsiranda glušų, bandančių juos aiš-

kinti neigiamai. Tai vis tie pipirų svėrėjai, arklių "kupčiai", kailiukų kaitaliotojai, kurie iki mažiausių smulkmenėlių išskalkuliuos savo asmeniškus reikaliukus ir tik po to išneš didelį sprendimą, girdi, neapsimoka.

Priėjus prie to nelemtojo "neapsimoka", norisi atsigręžti į mūsų lietuviškus reikalus ir reikaliukus.

Koks nepaprastas panašumas Lietuvos ir Vengrijos pokarinės būklės. Lietuva — taip pat grynai žemės ūkio kraštas. Lietuvis, kad ir anksčiau gavęs žemės gabalą, kuris jam pagal teisybę ir priklauso, dar labiau prie jo prisirišo. Lietuviai dideli savo krašto mylėtojai, taigi, patriotai.

Paskutinis ir didysis panašumas — tai mūsų pokarė partizaninė epopeja ir Vengrijos sukilimas. Tiesa, mūsų žygiai mažai kam buvo žinomi. Mat laikas tam nebuvo prinokęs, kad iš jų padarytų pasaulinio masto įvykius. Gal todėl net nebandėme jų garsinti. Užtai dabar bandome mūsų partizanams pastatyti paminklą — penkius stulpus, išteptus labai jau neskaniais kvepiančiais dažais.

Tiesa, rašytojas ar režisorius turi teisę vaizduoti dalykus kaip jis nori. Poetas turi teisę įrodinėti, kad patriotinis eileraštis — nėra menas. Dailininkas turi teisę galvoti, kad lietuviško gamtovaizdžio nutapyimas, tai "rūkštelinis" niekam tikęs "gubizmas", nieko bendro neturintis su menu. Žinoma, kad jie tą teisę turi. Kągi veiks neturėję. Dauguma iš mūsų gyvename "free country". Bet įsivaizduokime, kad jei įvyks toks stebuklas, kaip "free Lithuania", kažin ar partizano sūnus nepakars, ant to paties stulpo, tų teisių jieskotojų. Nebent šie mandruoliai ras, kad grįžti į Lietuvą neapsimoka.

Sutinkame, kad prievartavimo negali būti, bet jei lietuvis mylės savo kraštą taip, kaip A. Mickevičius mylėjo, —atras ir galima, ir

---

mirė šiame rašinyje minimas profesorius. Mirė 23 spalio, 1958 m.

Po mirties — jo nebepersekioms raudonieji. Taigi, patiekiu ir jo pavardę. Tai buvo prof. Ivan Florinsky, kalbininkas, dirbęs profesūros darbą 30 m., o čia, Kanadoj, buvo Bible Society leidinių vertėjas į slavų kalbas.

Rašančiam šias eilutes trejeta metų teko su velioniu dirbti vienoj darbovietėj. Tai buvo kilni ir šviesi asmenybė. Norėjo jis dar sulaukti to laiko, kada jo taip mylima gimtoji Ukraina atgaus laisvę. Deja... mirties angelas kitaip padiktavo. Tebūna jam lengva Kanados žemė.

būtina apie tai ir pasakyti. Toji meilė bus tiesioginiai proporcinga menininko ugniai, kuri ištirpdo visokias teorijas. Gal ir skaitytojas kitaip imtų reaguoti, negu paskaitęs: “zasvistalipojechali... ic srace” ir p. (iš A. Škėmos raštų lietuvių kalboj).

Bet gi, skaitytojas taipogi turi teisę savo teorijas išvedžioti, kad ir tokias: koks tada reikalas man skaityti lietuviškai? Aš galiu susirasti, tik jau nemenkesnės vertės literatūros kitose kalbose. Ypač taip gali galvoti jaunimas. Patriotinis nublukimas veda prie šių teorijų. Tą matome pas kultūrininkus, ir ypač matome pas politikus. Ak, jau Vasario 16 d. minėjimuose žvanginimas pinigais nusususino visą tos dienos idėją. Čia taipogi statoma klausimas — ar minėjimas apsimokėjo? (Žinomas, tik piniginiai).

Tuščias reikalas išvedžioti modernias miesčioniškas teorijas, jei širdy nėra tos ugnies, kuri ir be žodžių uždega. Mums tos teorijos suprantamos. Bet kaip jas supras ten Sibire vargstantis lietuvis, mano galvoj nesutelpa.

Skaitau sesers laišką iš Sibiro. Ji rašo, kad susirašo su savo sūnum — studentu. Jis dešimtį metų išsėdėjo Kauno kalėjime (Už ką? Pagalvokim apie datas, ir bus aišku). Dabar “amnestuotas” ir išsiųstas ten, kur ir tėvai. Man įdomu, kaip tam studentui atrodytų ginčas dėl penkių stulpų. Be kitko, mano sesuo savo laiške žodį “lietuvis” rašo didžiąja raide. Atrodo, kad daug kam iš mūsų, bekuriant prašmatnas teorijas, tai būtų didelė klaida.

Kyla klausimas, ar verta apie tai galvoti? Gi nepadoru kalbėti apie virvę pakaruoklio namuose. Į šį klausimą teatsako redakcija ir skaitytojai. Dar nesinori tikėti, kad visi atsidūrę “saugioj vietoj” virstume tautiniais pakaruokliais. Jei taip, tai kiltų vėl du klausimai. Pirmas: ar galima šią būklę pataisyti? Antra, ar mes imsime ją taisyti, o gal su A. Škėma pranašausime “lietuvių tremties literatūros mirtį”.

Šia tema A. Škėma skaitė referatą lietuviams studentams. Pranašavo artimą mirtį. Ką reiškia literatūros mirtis? Tai “ir nebebus manęs, ir nebebus jūsų” (iš to paties referato). Juk tai tragiška. Laimė, kad ir A. Škėma, baigdamas savo nuosmukinį referatą, rado reikalinga suabejoti: “Prisipažistu. Kūrybinis nihilizmas yra mano religija. Mirties momentas — reikšmingiausiaji tikrovė. Ir iliuzijų reizginys begyvenant. Mes mirštame, ir kiti gimsta, gyvena ir miršta. Prisipažistu, gal ir klystu. Ir mano pasaulėvaizdis tėra nuvargusio žmogaus vizija. Bet man ji tikra”.

M. Katiliškis tvirtina, kad “išėjusiems negrįžti”. Nedaug tepadės Dostojevskinis grūmijimas Dievui.

Šie pesimistiniai, gal ir nihilistiniai motyvai lyg vėžys graužia mus. Eilinis knygų ryšikas griebiasi apdulkėjusių, modernistų iškoneveiktų Kudirkos “Tilto Atsiminimų”, Vaižganto “Pragiedrulių”, B. Sruogos “Milžino Paunksmės”...

Niekas neabejoja, kad reikia veržtis į tarpautinius vandenis”, bet “pamirkyti kelnes lietuviškam šaltinėly” (Br. Raila) yra būtina. Ne kiekvienas gali būti Lifšicu ir gerai, kad negali. Reikia kam nors, kaip ir V. Kudirkai, užbaigti savo, kad ir sunkias dienas tarp lietuvių. Kitaip tikrai “nebebus mūsų”. Tai yra hamletiška dilema, kurią išspręsti savo jėgom nesimu.

Esu eilinis lietuviško žodžio, vaizdo, garso mylėtojas. Išsižioju — nes per daug jau įskausta. Tada iškyla dar eilė klausimų, kaip: kas buvo teisingas A. Smetona, ar St. Raštikis; P. Plechavičius, ar Birontas; partizanas, ar prisitaikėlis; rašytojas, kuris lietuvių partizaną sulygina su eiliniu savižudžiu, ar tas, kuris jį pastato augščiau Pilėnų Margio; pagaliau garsus vaizbūnas, tranzitu siunčias amerikoniškas uždraustas prekes sovietijon, ar toks bevargstas ir tebesergas lietuviškumu? Tai vis klausimai, į kuriuos, tikiuosi, kas nors atsakys.

Išanksto žinau jauno intelektualo atsakymą: “iš nepajėgumo emociškai priimti ir pakeisti moderniosios civilizacijos kompleksiskumą ir kyla tos primityvios reakcijos, kurių visų bendras vardiklis — pasitraukimas nuo konkrečių gyvenimo problemų į mitus ir iliuzijas, emocijonalumas (ir anti-intelektualumas), ir praeities garbinimas, mėginant ją kaip mažiau komplikuoatą reiškinį — atsigavinti gyveniman” (58 m. “Dirva”, Nr. 86).

Bet, deja, jaunas intelektualas manęs neįtikino, nes jis pats savo teorija abejoja: “iš kitos pusės, jo bendruomenė pilna prieštaraujančių vertybių standartų, tarp kurių jis turi pats rinktis, niekad negalėdamas būti visiškai tikras savo pasirinkimo teisingumu (kodėl X, lygiai protingas ir doras, pasirinko kitaip, negu aš? Sąžininga sąžinė šiandien negali būti rami)”.

Juo labiau mes, seniai, jaučiamės turį teisę pakelti balsą, kadangi tas pats jaunas mums leidžia kritikuoti: “senieji gali ir privalo kritikuoti iš patirties”.

Iškėliau visą eilę klausimų ne todėl, kad aš pats abejočiau. Priklausau tai “primityvių reakcionierių” grupei ir jokių abejonių neturiu, nors kortoms lošti savo energijos ir ne-naudoju. Šiuos klausimus keliu ypatingai todėl, kad mūsų vadavimo pirmūnas, gabus žurnalistas, pirmajam bolševikmety iškankintas kalėjime, V. Rastenis šia linija suabejojo: “Lands-

AUGINO TĖVAS SAVANORI

STASYS BUTKUS

(Pradžia sausio mėn. Karyje)

ĮKYRĖJO BALTIEJI ERELIAI

Vievis buvo lenkų pusėje ir mes negalėdavome ten nueiti į bažnyčią. Eidavome į Kazokiškį. O ir apie tą vietą buvo nemaža sulenkėjusių gyventojų. Daugelis tokių sulenkėjusių, ypač moterų, ateidavo į bažnyčią pasipuošusios lenkiškais baltaisiais ereliais. Mūsų

kareiviai keleta kartų perspėjo, kad čia lietuvių valdoma sritis ir nepritinka puošti lenkiškais simboliais.

Moterys atkaklesnės. Pradėjo dar labiau segtis baltąjį erelį. Mūsų kareiviai perpyko. Vieną sekmadienį susitarė padaryti erelių medžioklę. Griežtai įsakinejo nusisegti erelį. Kas neklausė — patys kareiviai nusegdavo. Po to

bergis partizanų kovą ir padėtį, matyt, yra supratęs kitaip, negu ji vaizduojama daugelyje mūsų viešųjų deklaracijų. Ir gal tas supratimas stato į keblią padėtį rutininę propagandos liniją... Ir didelis klausimas, ar rašytojas turėtų mokytis iš visuomenės veikėjų, kaip tą tragediją interpretuoti, ar gal visuomenės veikėjams — Lietuvos vaduotojams ir publicistams — būtų pravartu pažvelgti, ką rašytojo intuityva atskleidžia. Pažvelgti ir gal pasvarstyti, ar kartais ne savąją liniją reikėtų rimtai peržiūrėti”.

Jei V. Rastenis, kaip vienos politinės partijos šulas, norėjo prilaikyti rašytoją savame magnetiniame lauke, tai dar pusė bėdos, bet jei jis rimtai rengiasi tą nusistovėjusią liniją peržiūrėti, tada aš pasiprašysiu aspirino. Bet ir po aspirino ar valerijono lašų aš, kaip tas skęstantis, rodysiu, kad kirpta.

Laiko dulkių apneštoj smegeninėje užsiliko vaizdelis, kuris čia tiks. Vienas rusų rašytojas, aprašydamas nekurių savo tautiečių bandymą “koegzistuoti su bolševikais”, sukūrė maždaug tokį dialogą:

Nadė — Jis neblogas vaikas. Aš dažnai su juo susitinku. Kad jis dirba “Čekoje”, jam nedaug gali tą prikišti. Įremia jam naganą į smilkinį ir jis turi dirbti... Jis man atneša maisto ir degtinės.

Alioša — Tu su jais ir degtinę geri?

Nadė — O kaip negerai? Įremia naganą į smilkinį ir turi gerti... Tarp kitko, labai gera degtinė. Mes ją pavadinome “razboinikovka”. Mat, tame pačiame rūsyje, kur laikoma degtinė, jie šaudo “razbaininkus”. Savotiškai baisi vieta, kulipkų skylės sienose, ir sukrekėjęs kraujas ant grindų.

Alioša — Ar tau nešlykštu, su tokiais žmonėmis bendrauti?

Nadė — Šlykštu, Alioša, bet kaip tu išvengsi? Įremia naganą į smilkinį...

Pabaigai autorius pataria degtinės pavadi-

nimą pakeisti į “oficerovka”, mūsų atveju būtų “partizanovka”.

Kas išdrįs įrodinėti, kad istorija nesikartoja? Gi siūloma garbinti prisitaikėlės Nadės kultą.

Daleiskim, kad konservatyvus patriotinis heroizmas yra pasenęs ir neatitinka laiko dvasiai. Daleiskim, kad šis kiautas yra nestoras ir, kaip nereikalingas (gal net žalingas), atsiduodęs pelėsiams, bus laiko nutrintas. Dar toliau: daleiskim, kad mums reikia net galvanizuoti kitus naujomis idėjomis. Daleiskim, kad mes seni, be polėkio, be vaizduotės sutvėrimai, gyvenanti vien prietarais, įpročiais, baime — nutilsimė. Sutirpsimė, it tie sniego seniai, kaitinami modernių spindulių. Kas gi liks? Kalvelis ir Lenciūgelis... ir daryta lietuvių kalba (zavistali-pojechali). Po to “ir nebeliks manęs, ir nebeliks jūsų”...

Nenustebtume, jei koks nors gudruolis užmestų, kad panašios mintys yra raginimas naujos partizaninės veiklos. Ne, ponai veikėjai, ten už geležinės uždangos žmonės žino, ką daro. Ne mes juos paraginsime, kada ką nors pradėti, ar užbaigti. Ir ne mums čia kritikuoti jų padarytus žygius, ypač kraujo aukas. Geriau savo vaikais susirūpinkime, kad jie kada nors, susitikę savo brolių, su juo bent susikalbėti galėtų. Ir tuščias reikalas grįžti prie rašliavos apie cenzūrą ir panašiai. Čia yra širdies cenzūra. Daugumai, ir labai didelei, širdys yra primėtytos karštų akmenų. Su tais reikalais turime elgtis bent jau atsargiai. Nes iš didelio rašto išeiname iš krašto.

Tuščios pastangos kepti velykinius pyragus, jei netikėsime prisikėlimu. Modernios miesčioniškos gudrybės tolygios tvirtinimui, gavėnios metu, kad Kristus buvo tik ... legendarinis asmuo. Kam Kristus tebėra Dievas, ir kam “pasakutinis miško brolio šūvis” tebėra ta žvaigždė, kuri rodys kelią, tas gali dar laukti prisikėlimo.

kių griežtų priemonių pradėjo nykti baltieji ereliai.

Už erelius lenkų legionieriai, sukurstyti sulenkėjusių gyventojų, žiauriai atsikeršijo lietuviams kareiviams. Toje apylinkėje pagavę mūsų kuopos kareivius Adolfą Starkų ir Žabalį miške sušaudė ir ten pat palaidojo.

Per lietuvių-lenkų frontą iš Vilniaus į Kauno pusę eidavo labai daug spekuliantų maisto pirkti. Eidavo suaugusieji, eidavo ir keliolikos metų berniukai. Šie už suaugusius būdavo guderse. Eidami per lenkų valdomas sritis, prisisegdavo lenkišką erelį. Atėję į lietuvių pusę, prisisegdavo prie kepurės lietuvišką Vyčių. Vyčio ženkleliai buvo padaryti vokiečių okupacijos metu, taigi su karališkuoju vainiku viršum Vyčio. Mūsų savanoriai buvo ir demokratai, ir respublikonai. Monarchijos nemėgo. Vaikams patardavo nuo Vyčio nulupti karališkąjį vainiką. Vaikai žiūrėdavo į kareivius didelėmis nepasitikinčiomis akimis, bet vainikų neplėšdavo.

Vieną dieną mūsų būrio vienam savanoriui A. S. vadai pranešė, kad pro Vievį atvyksta jo motina. Ji vyko iš Varšuvos pas savo vyrą į Kauną. Paravažiuos pro mūsų dalį, taigi sūnui tenka pasitikti.

Susijaudinęs mūsų Algirdas prieina prie manęs ir klausia kas jam daryti. Jo motina lenkė iš Varšuvos ir jai mieli lenkų kariai. O jis, jos sūnus, lietuvis ir Lietuvos kareivis, pasiryžęs kovoti prieš lenkus. Motinai bus sunku susitikti su manimi.

— Ne tu vienas toks! — raminiu Algirdą, — Jau toks mūsų likimas. Nekreipk į tai dėmesio. Motinai savo vaikas pasilieka vaiku, nežiūrint kuo jis būtų.

Algirdas pasipuošė, kiek anų dienų kareivis galėjo, ir nuėjo prie linijos pasitikti savo motinos.

Algirdas buvo gimęs ir augęs Kaukaze. Tėvas lietuvis suvalkietis, motina lenkė varšuvietė. Ten lietuvių nebuvo ir negalėjo lietuviškai išmokti. Bet tėvas, neturėdamas laiko jį lietuviškai išmokyti, įstengė sūnui įdiegti lietuvišką dvasią ir patriotizmą. Tai pavyzdys mūsų tremtiniam. Įstojęs Vilniuje savanoriu į Lietuvos kariuomenę, per keletą mėnesių išmoko lietuviškai. Algirdas buvo labai griežto būdo. Matyt, ir jo tėvas toks buvo, kad įveikė savo sūnų išauklėti tėvo įtakoje, bet ne motinos.

Mūsų būryje buvo du inteligentai kareiviai iš mišrių šeimų. Antrojo kareivio tėvas buvo lenkas iš Varšuvos, motina sulenkėjusi lietuvė, o jis, gimęs Varšuvoje, bet augęs Žemaitijoje, mągo geru lietuviu ir 1918 m. Lietuvos kariuomenės savanoriu.

SUKILIMAS PRIEŠ KOPŪSTUS

1919 m. fronte prieš lenkus Vievio bare buvo ramu. Kareiviai dyki, be darbo, bet maistas labai blogas. Kasdien kopūstai ir kopūstai! Bet ir tie sausi ir skysti. Perkūnas trenktų į katilą, bet į kopūsto atpiovą nepataikytų. Kzreiviai pradėjo murmėti.

Kartą nešdami pietus, mano kulkosvaidininkai viduryje Ausianiškių kaimo susitiko I kuopos vadą kpt. Remėzą. Tuomet mūsų būrys buvo jo valdžioje. Kareiviai parodė vadui kopūstus ir nusiskundė.

Kpt. Remėza mėgdavo nešiotis lazda. Užpykęs pakėlė lazda prieš kulkosvaidininkus ir suriko:

— Jūs kulkosvaidininkai esate ponai. Kodėl mano kuopos kareiviai nieko nesako.

Užpyko ir kulkosvaidininkai. Kopūstus išpylė vadui po kojomis ir parėjo tuščiais kati-liukais. Tą dieną likome be pietų.

Sekantį rytą keletas mūsų kulkosvaidininkų išėjo mišką stirnų medžioti. Norėjo pagerinti sau maistą. Stirnų parsinešė, tačiau netrukus paskui juos atsekė vienas ūkininkas ir nudrožė pas kuopos vadą. Apskundė, kad kareiviai, bemedžiodami stirnas, nušovė jo karvę, paliai mišką ganykloje pririšą.

Medžiotojai buvo greit išaiškinti ir pakviesti pas kuopos vadą. Karvės patikrinti buvo pasiūstas batalijono gydytojas, rodos, Petraitis. Grįžęs pranešė, kad neradęs jokios nušovimo žymės. O ūkininkas spyrėsi, kad nušovė. Patikėjo gydytojui, bet kuopos vadas ryžosi medžiotojus vis dėlto nubausti už neleistiną stirnų medžiojimą.

Kitą dieną vadas vėl pakviečia medžiotojus ir praneša, kad jie areštuoti ir bus siunčiami į Kauną bausmės atlikti. Kulkosvaidininkai su bausme sutiko, bet pareiškė savo pageidavimą, kad jiems palydovų neskirtų. Tegul tik išduoda jiems raštą, o jau jie patys nuvyks ir kur reikia prisistatys. Jeigu skirs palydovus, tai jie juos nuginkluos ir pabėgs. Areštotų buvo, rodos, trys. Smarkūs vyrai. Kuopos vadas apsvarstė, kad tai padaryti tie vyrai gali. Skirti daug palydovų, neapsimokėjo įspūdžio didinti.

Areštuotiems dar tebesant pas kuopos vadą, nieko blogo nejausdamas, išėjau į kitą kaimą pas siuvėją savo kareiviškų kelnų persiūti, nes buvau gavęs labai dideles.

Palikau kaimą ramų, o grįžęs radau jau po sukilimo. Kaimo gale ant kalnelio buvo išrausta duobė. Ten buvo pastatytas kulkosvaidis gintis nuo kuopos, jeigu jai būtų duotas įsakymas areštuoti visus kulkosvaidininkus.

O sukilimas prasidėjo šitokiu būdu. Kulko-

svaidininkai kaime sužinoję, kad jų draugai areštuoti, griebė šautuvus ir nubėgo į čia pat netoli esantį Ausianiškių dvarelį (mūsų kaimas irgi tuo pat vardu) draugų gelbėti. Nubėgę prie dvarelio gyvenamųjų namų, kur buvo kuopos vado būstinė, sutiko išeinančius savo draugus. Vienas jų nešėsi arešto lapelį.

Kareiviai arešto lapelį ištraukė iš jo rankų, suplėšė ir sutrypė, o areštuotus parsivedė ir neleido vykti į Kauną. Viskas aprimo ir, rodos, tuo baigsis. Mūsų kaime stovėjo ir kulkosvaidininkų antrojo būrio kiek ten kareivių. Jie priklausė ne kpt. Remėzės, bet kpt. Jakšto vadovybei. Jie taip pat prisidėjo prie mūsų būrio sukilimo, bet jau kitokiais tikslais. Gen. Raštikis savo atsiminimų pirmajame tome rašo, kad jie sukilę prieš savo vadą, norėdami jį pakeisti.

Po kokios savaitės atvažiuoja pas mus iš Kauno iš karininkų sudaryta tardymo komisija. Su jais atvažiuo ir nuolat Kaune stovįs mūsų kulkosvaidžių komandos viršininkas karininkas Pranculis. Prasideda mano būrio kareivių tardymas. Ištarė ir mane. Man buvo labai lengva pasiteisinti: tuo laiku nebuvau prie būrio. Buvau išėjęs į kitą kaimą pas siuvėją kelnių persiūti. Mane tardė tik vieną kartą, bet visus kitus kareivius po pora kartų. Komisija norėjo patirti kas kalčiausias šiame sukilime.

Kareiviai laikėsi labai vieningai ir vienas kito neišdavė. Į klausimą: "Bėgai į dvarą su šautuvu?" visi vienodai atsakydavo: "Bėgau!"

— Dėl ko bėgai?

— Kad kiti bėgo!

— Kas pirmieji bėgo?

— Nepastebėjau!

— Šaukei prieš kuopos vadą?

— Šaukia!

— Dėl ko šaukei?

— Kad kiti šaukė.

— Kas pirmieji pradėjo šaukti?

— Nepastebėjau!

Ir taip visų vienodi atsakymai. Komisija nieko negalėjo patirti.

Kulkosvaidžių komandos viršininkas karininkas Pranculis, išsikvietęs mane į lauką, pradėjo draugiškai manęs klausinėti, kas buvo kalčiausias. — Girdi, esi būrininkas, gyveni drauge su kareiviais, tad galėjai nugirsti jų tarpe pasikalbėjimus, kas buvo sukilimo vadais. Aš ne tardymui šių žinių noriu, bet tik sau. Komisijai nieko nesakysiu.

— Prie manęs kareiviai apie sukilimą nešneka, — atsakiau.

Jau visus kareivius komisija išklausinėjo, bet jokių žinių neturi. Karininkas Pranculis

prisiminė, kad buvo užmiršę apklausinėti kokių 16-17 metų amžiaus savanorį Juozuką. Jis kreipiasi į mane:

— O, užmiršome mano Juozuką. Būrininke, pakviesk jį.

Nusiminiau. Šis vaikas tikrai išduos. Bet reikia eiti pakviesti. Pasakau Juozukui eiti. Jis nusigąsta, išbala ir rankas nuleidžia. Verkiančiu balsu klausia: "Ką aš turėsiu sakyti?" Pamokau sakyti tą pat, ką ir visi, bet jis vis dejuoja. Ir dejuodamas išėjo į tardymą. Supratau, kad jis kaltininkus išduos. Po Juozuko daugiau nieko nebetardė ir komisija grįžo į Kauną.

Ar po savaitės karininkas Pranculis atvažiuoja vienas. Mandagus, švelnus, tikras diplomatas. Kreipiasi į mane:

— Būrininke, gavome naujokų, bet trūksta mums mokytojų. Tikimės gauti mobilizuotų puskarininkų kulkosvaidininkų, bet kol gausime, kokiai pora savačių norime paimti iš jūsų būrio. Kokius kareivius mums paskirsite?

— Juk ir tamsta, viršininke, savo kareivius gerai pažįstate. Pasirinkite pats, kokie tinkami, — atsakau.

— Gerai! — nudžiunga viršininkas, ir pasirenka, rodos, penkis kareivius. Keturi inteligentai, vieni iš geriausiųjų būryje kareivių. Tie tinka mokytojais būti. Bet jų tarpe vienas bemokslis, Petrošiūnų darbininkas. Šis negalėjo būti mokytoju. Jis turėjo perkūnišką gerklę ir kuopos vadas daugiausia girdėjo jo keiksmsus. Už tai ir pateko į sukilimo vadų eiles.

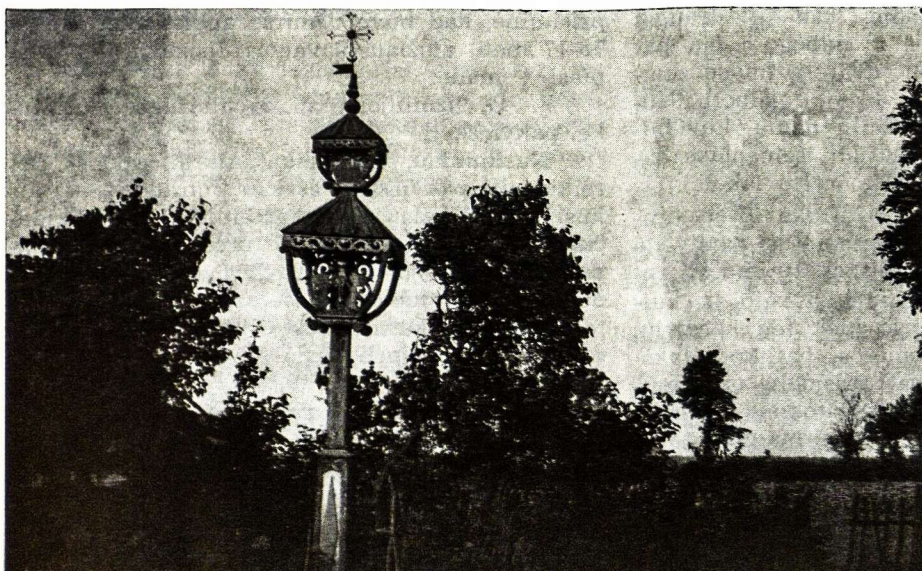
Tokia "mokytojų" sudėtis aiškiai man parodė, kad čia viršininkas atsirinko sukilimo vadus. Manau, ir patys "mokytojai" tai suprato. Visi išvyko su savo šautuvais, viršininko pasiūlymu pasiėmę tik po 5 šovinius. Šoviniai reikalingi frontui, o į Kauną važiuoti užtenka ir po tiek.

Nuvažiavus į Kauną, į batalijono štabą, šioms areštuotiems liepė padėti šautuvus ir nuvedė į daboklę. Prasėdėjus daboklėje 12 parų, paleido ir vėl grįžo į frontą.

Tai buvo labai maža bausmė. Už sukilimus, ypač fronte, juk nubaudžiama karo lauko teismu ir mirtimi. Čia, žinoma, buvo ne sukilimas, bet tik neapgalvotas išsišokimas. Tie "vadai" buvo patys geriausi kareiviai.

VISAD ŠVARI ONUTĖ

Dar prieš Didįjį Karą į mūsų miestelį atsikėlė gyventi viena šeima su dviem dukrytėmis. Viena jų, Onutė, tarnavo pas gydytoją. Visad švariais, išprosytais drabužiais apsilviku si krito man į akį. O jau buvau 15-16 metų

Gražiosios Lietuvos kam-
pelis. Buračo nuotr.

berniukas. Antroji, Elzė, nepatiko. Atrodė kaž-
kaip nesusitupėjusi.

Onutė kasdien praeidavo pro mūsų kiemą
su naščiais ir kibirais vandens parsinešti. Vie-
šas miestelio šulinys buvo už mūsų gyvenamo-
jo namo. 300 miestelio gyventojų turėjo 4 vie-
šus šulinius.

Kasdien praeidavo, kasdien susitikdavome
ir kasdien ją pašnekindavau. Buvo vienmetė su
manim. Jau ir vardinių progomis vienas kitą
pasveikindavome kokiomis nors kukliomis do-
vanėlėmis. Vadinas, užsimezgė draugystė.

Kartą, nei iš šio, nei iš to Onutė ėmė ir
išdrožė tiesiog man į akis:

— Stasiuk, tu kareivis nebūsi!

Dėl ko — nepaaiškino. Turbūt, kad buvau
lėtas ir nedrąsus. Truputį užsigavau. Mat, sva-
jojau būti ne tik kareivis, bet dar daugiau —
sukilėlis prieš rusus dėl Lietuvos nepriklausomybės.
Tačiau savo užsigavimo neparodžiau.
Nusijuokiau ir toliau tęsiu draugystę.

Karas išskyrė. Aš išvykau į Rusiją, o ji
liko Lietuvoje. Grįžęs iš Rusijos, jų šeimos
mūsų miestelyje neberadau. Bet per 3 metus
jau buvau ir primiršęs.

1919 m. rugpjūčio mėn. iš bolševikų fron-
to važiuavau atostogų į gimtinę. Nebepamenu
kokoje stotyje teko persėsti į kitą traukinį.
Įlipu į vagoną ir pamatau Onutę, sėdinčią su
kažkokiu vyriškiu. Jis atrodė už ją amžiumi
vyresnis. Iš kalbos ir laikysenos atrodė, kad
gali būti jos vyras.

Tuoj atsiminiau jos žodžius: — Stasiuk,
tu kareiviu nebūsi!

O čia susitinkame, aš su kareivio uniforma,

ir anais laikais nebloga — melsva vokiškos me-
džiagos ir dar visai nauja. Su kulkosvaidinin-
kų ženklais ir auksinėmis būrininko juostelė-
mis prie apikaklės (tuomet dar nebuvo laips-
nių). Ginkluotas revolveriu ir vokiečių karinin-
kų durtuvėliu. Ilgais batais. Visai pasipuošęs.
Pagal ano meto trūkumus visai šauniai buvau
apsirengęs.

Tuoj viduje kilo tylus pasididžiavimas prieš
Onutę. — Na, mergaitė, ir neįspėjai! Stasiukas
jau antrą kariuomenę varo ir frontuose kariau-
ja, — pagalvojau.

Nepasisveikinau ir apsimėčiau nepažinęs.
Viena, norėjau ilgiau paerzinti mergaitę, o
antra, ir atsargumas vertė. Kai dar buvau vo-
kiečių nelaisvėje, atvežtas į Šiaulius, prie sto-
vyklos vartų buvau susitikęs jos seserį Elžę,
bespekuliuojančią duona. Prakalbinta ji išsigy-
nė, kad manęs nepažįstanti. Elzė išsigynė bijo-
dama, kad neprašyčiau jos duonos. Juk belais-
viai badavo. O Onutė gali išsiginti bijodama
šalia sėdinčio vyro.

Trumpai pasėdėjęs, priėjau prie vagono
lango ir sekiau pro langą bėgančius Lietuvos
laukus. Nebeįskentė Onutė. Pakilusi priėjo prie
to pat lango. Iš pradžių žiūrėjo, o paskui tie-
siog paklausė mane:

— Gal tamsta į Kurtuvėnus važiuoji?

— Taip! — atsakiau. — O gal tamsta bū-
si Onutė?

Ir prasidėjo tarp mūsų kalbos. Prisipaži-
nau, kad ją iš karto pažinau, bet nenorėjau
kalbinti. Bijojau susilaukti tokio pat nemalo-
numo, kaip Šiauliuose patyriau iš jos sesers.

(bus daugiau)

Redaguoja V. A.
Mantautas, 38
Sawtell Ave.,
Brockton 39,
Mass.

LIETUVOS ŠAULIŲ S-GOS TREMTYJE ATSIKŪRIMO PRASMĖ

K. RIMANTAS

se ir Kanadoje, prieš penkis metus atsikūrė L. Šaulių Sąjunga.

Senajame L. Š. S-gos statute yra pasakyta: "Šaulių Sąjungos tikslas yra stiprinti tautos atsparumą ir valstybės gynimo pajėgas. Šaulių S-gos šūkis: NEPRIKLAUSOMAI LIETUVAI".

Šaulys yra Lietuvos Nepriklausomybės saugotojas, jos stiprybės ir gerovės kėlėjas, tautos židinio ugnies kurstytojas.

Šiems tikslams siekti šaulys aukoja savo darbą, sveikatą, o, reikalui esant, net ir gyvybę.

Šaulių Sąjunga įrodė savo vertę ir reikalingumą Lietuviai tautai atliktais darbais tiek karo, tiek taikos metu.

Šaulių Sąjungos kūrėjų Vlodo Putvio, Mato Šalčiaus, Rapolo Skipičio, Miko Mikelkevičiaus ir kitų buvo noras visus tautos narius perleisti per šaulių eiles, nes čia tilpo visi lietuviai, nežiūrint religinių, politinių ir kitokių įsitikinimų skirtumo. Vlodo Putvio žodžiais tariant, šauliai turėjo būti TAUTOS KARIUOMENĖ, tačiau ne vien ginkluotos kovos lauke, kur šaulys kovoja petys į petį su valstybės armija, bet ir "visur ten, kur tautos ateities kuriamoji valia ir darbas reikalauja paramos, sągybos, visur, kur tautos dvasia reikalauja pagalbos, visur, kur mūsų tautos teisės reikalauja gynėjų".

Čia atsikūrusios Šaulių Sąjungos kuopos, būriai ir grandys siekia tų pačių tikslų, bet pirmoje eilėje išvaduoti *lietuviai tautą iš vergijos*. Tiesa, dabartinėse sąlygose ir gyvenamųjų kraštų įstatymai neleidžia mums kovoti su ginklu rankose, bet žmogaus dvasia dažnai sti-

presnė ir galingesnė už šautuvą, ir tos KOVOS IR PASIAUKOJIMO dvasios mums niekas neišplėš, kol patys ją saugosime savo širdyje.

Maža lietuvių tauta nieko daugiau netroškta, kaip laisvės ir ramaus gyvenimo. Tačiau grobuoniški kaimynai po visokiausiomis priedangomis "laisvino" ir naikino mūsų tautą. Per tūkstantį metų lietuviai karžygiškai atrėmė 400 karų — užpuolimų. Dabar mūsų šventoji Lietuva yra patekusi į grobuonio rankas, kuris savo žiaurumu, dviveidiškumu ir plėšrumu neturi sau lygaus pasaulio istorijoje. Tauta naikinama ne tik fiziškai, bet ir morališkai, barbariškiausiomis priemonėmis. Pavergtas žmogus nuvertintas iki gyvulio teisių. Jau išdraskytas tautos pagrindas — ūkininkija ir darbininkija. Tūkstančius metų buvęs darbštus žemės darbuotojas, lietuvis turi dabar vergauti naujam kruvinam carui, nei žmoniškai pavalgydintas, nei aprengtas, su nuolatine baime būti sunaikintu.

Būdami tų kankinių broliai ir seserys, gerai žinodami komunizmo tikrąjį veidą ir jo daromus nusikaltimus, mes čia negalime to visko nutylėti ir vien džiaugtis šio krašto sočiu, ramiu gyvenimu.

Mūsų pareiga skelbti, šaukti laisvam pasauliui apie komunizmo mirtiną pavojų ir jo daromas skriaudas. Šaukti ne vien žodžiais, bet ir darbais; ir tai ne vienu kitu veiksmu, bet visu mūsų gyvenimu. Kovodami prieš komunizmą, siekdami laisvės savo pavergtai Tėvynei, o taip pat ir kitiems pavergtiems kraštams, geriausiai atsidedkosime ir mus priglaudusioms Amerikos bei Kanados šalims ir visam laisvajam pasauliui. Ateis diena, ir mums,

Svečiai iš J.A.V. Toronto Putvio šaulių Kuopos vėliavos šventinimo iškilnėse: š. S. Putvytė-Mantautienė (antroji iš deš.), š. E. Klupšienė (antroji iš kair.) su kuopos v-ba ir vėliavininkais. Pirmas iš kairės —kuopos v-bos pirm. š. J. Jankaitis.

kaip gyviems laisvės šaukliams, bus dėkinga didžioji laisvųjų pasaulio tautų šeima. Todėl mūsų misija yra be galo reikšminga ir didelė.

Malonu konstatuoti, kad laisvasis pasaulis jau ima praregėti, pradeda suprasti komunizmo tikrąjį veidą. Ir gal jau ne už kalnų tas laikas, kai ir išsigimusio komunizmo imperija subyrės, kaip jau tolimoje ir artimoje praeityje atsitiko su visomis vergijomis ir žmogūdiškėmis diktatūromis. O vergijos pančiams trūkūs, atgaus laisvę ir mūsų tauta.

Tam turime būti gerai pasiruošę. Ir mūsų, šaulių įnašas pasiruošimo darbe gali ir turi būti svarbus ir didelis. Tautos laisvės ir laimės žibintas reikalingas nuolatinio papildymo, ir niekas jo negali taip skaisčiai kūrenti, kaip KOVINGUMO dvasia — ne tuščių peštynių ar pigių rėkavimų, bet tikrojo, idėjinio kovingumo, kuris, anot Vlodo Putvio, kiekvieną mūsų darbą ir veiksmą padaro Tėvynės gynėjo kardo smūgiu. Savo kraujo ir gyvybės aukomis Šaulių Sąjunga jau yra įrodžiusi prieš Dievą ir Tėvynę, jog jos kovingumas yra ne svajonė, bet realybė, šviesiomis raidėmis amžiaus įrašyta tautos istorijos knygoje. Naujos šaulių aukos, darbas ir pastangos įrodys ir dabar, jog Šaulių Sąjunga neveltui tremtyje atsikūrė, jog jos ideologija, jos dvasia yra nemari, nes joje, Putvio žodžiais tariant, jaučiasi tautos širdies

plakimas, virpėjimas ir ilgesys. Stebint, kiek organizacijų, sąjungų ir sambūrių čia, tremtyje, naudojasi šaulių skelbtomis idėjomis ir beveik pažodžiui cituoja ištisis Šaulių S-gos ideologijos punktus, mes matome, kad šauliai teisingai jautė ir jaučia tautos pulsą, ir todėl yra reikalingi, kaip tautos židinio ugnies kurstytojai, KOVINGUMO DVASIOS platintojai ir šaukliai.

Tremties šauly! Nuolat budėk tautos sargyboje ir nenuilstamai talkininkauk visiems tiems lietuviams, kurie siekia Lietuvos laisvės!

Dirbk šį šventąjį darbą sutartinai, planingai, atsižadėdamas vieni kitiems atsivežtos pagiežos, prisitaikydamas prie vietos ir laiko sąlygų. Pažvelk į netolimą garbingą praeitį ir prisimink, kad šaulys, kaip ir karys, kaip ir partizanas, kovojo ir mirė už Tėvynę, neklausdamas, ant kokios grupės popiergalio jis bus užrašytas.

Tėvynė Lietuva yra tik viena. Ją praradęs, kitos negausi. Ji šaukia tave, ji šaukia mus visus kovoti už Jos laisvę drausmėje ir vienybėje.

Tikrai ateis valanda, kada Lietuvos laisvės žibintas bus užneštas ant Gedimino Pilies bokšto. Ir tame žygyje tu, Tremties Šauly, būsi nepaskutinis!

PENKI METAI TORONTO PUTVIO ŠAULIŲ KUOPAI

Prarastoji nepriklausomybė, trėmimai, tautos naikinimas ir tremtis skaudžiai palietė lietuvius užjūrio kraštuose. Tremtiniai pasijuto be dvasinės ir fizinės atramos. Šeimos išlaikymas ir išsilaikymas pasidarė pagrindiniu dalyku.

Pasigendama dvasinio bendravimo savųjų tarpe. Tačiau dauguma organizacijų, kurių pagrinde buvo partiniai principai, neįstengė būti tobula tremtinių jungtimi, nes joms priklausė tiksliai "savieji"... Bendravimo stoką ypač pajuto anų laikų šaulių organizacijos nariai, kurie daugumoje nepriklausė jokioms partinėms grupėms. Todėl jie bandė tą spragą užpildyti, atkurdami šią organizaciją tremtyje, prisitaikant prie vietos sąlygų. Pasistatė siekimus pagal Šaulių S-gos ideologiją ugdyti taurias asmenybes, kelti savųjų ir svetimųjų tarpe mūsų tautai ir valstybei padarytas skriaudas, ugdyti meilę savai kalbai, tautai ir teisingumui. O svarbiausiai — dirbti Lietuvos išlaisvinimui, tam tikslui jungiant visus lietuvius, nežiūrint jų politinių — partinių įsitikinimų.

Vadovaujantis šiais principais, prieš penkis metus Toronte buvo šaukiamas steigiamasis šaulių vieneto susirinkimas.

Po iš J. A. V. atvykusio LŠST Laikinosios Centro Valdybos atstovo paskaitos ir gilių diskusijų, išregistruoja 16 narių, ir išrenkama laikinoji valdyba su šaule Eugenija Klupšiene priešakyje.

Išrinktoji valdyba ir pirmieji nariai dirba toliau. Vlado Putvio mirties sukaktuvių minėjimas ypatingai atkreipia visuomenės dėmesį. Taip pat gilių ir neužmirštamą išpūdį palieka 1954 m. lapkričio 21 d. iškilmės, minint Lietuvos Kariuomenės šventę ir Šaulių Sąjungos 35 m. sukaktį, kurioje dalyvauja LŠST LCV atstovas su iš Lietuvos atvežta šauliška vėliava. Vieneto narių skaičius ima augti tiek kiekybiniai, tiek ir kokybiniai. Vienetas pasivadina LŠST Toronto Klubu ir tą vardą pasilaiko iki Visuotinojo LŠST Atstovų Suvažiavimo 1958 m. vasarą, kurio nutarimu šaulių klubai pavadinami kuopomis. Toronto Šaulių Kuopa pasirenka LŠS Įkūrėjo VLADO PUTVIO vardą.

Šauliui kun. P. Ažubaliui vadovaujant, savanoriai kūrėjai, ramovėnai ir šauliai šv. Jono Kr. bažnyčioje įsigyja ŽUVUSIEMS UŽ LAISVĘ paminklinę lentą. Kiekviena atitinkama proga žuvusiųjų pagerbimas jautriu žodžiu gė-

lėmis ir Tautos Himnu giliai dvasiniai paliečia pamaldų dalyvius, kelią pagarbą ir susidomėjimą šiomis organizacijomis, kurių nariai yra sudėję tiek aukų dėl Tėvynės laisvės.

Šauliai pasidaro rimti talkininkai vietos bendruomenei ruošiant tautines šventes ir minėjimus, Kariuomenės šventę ir p.

Šalia reiškimosi bendroje liet. visuomenės veikloje, šauliai dirba ir savo Kuopos uždaram ratelyje, vis tebeaugančiam narių skaičiumi. Kuopos atstovai dalyvauja LŠST vadovybės ir vieneto atstovų konferencijoje 1957 m. Čikagoje, ir sekančiais metais taip pat Čikagoje vykstančiam visuotinam Sąjungos suvažiavime. Tiek laikinojoje, tiek nuolatinėje LŠST Centro Valdyboje matome eilę Toronto Putvio Kuopos šaulių: Eugeniją Klupšienę, š. Elžę Jankutę, š. Juozą Jankaitį, š. Jurgį Preikšaitį. Du iš jų priklauso ir LŠST Laikinosios, o vienas — dabartinės Centro Valdybos Darbo Prezidiumui: š. E. Klupšienė kaip LCV Vicepirmininkė, š. J. Jankaitis kaip LCV Įgaliotinis Kanadoje, ir š. J. Preikšaitis — kaip dabartinės Centro Valdybos II Vicepirmininkas.

Kuopa taip pat talkininkauja ir TREMTIES TRIMITUI, turėdama savo energingą atstovą (šaulį Vladą Rušą. Red.) jo reikalams.

Kuopos nariai pageidauja įsigyti žalią šaulišką vėliavą. 1958 m. Valdyba ir Parengimų Komisija pasiryžta narių norą patenkinti. 1959 m. kovo mėn. 1 d. šis ryžtas realizuojamas, Kuopos penkmečio minėjimą atžymint naujos vėliavos šventinimui.

Kaip meilės, pareigos, pasiaukojimo ir garbės simbolis, vėliava ves Kuopą į tolimesnius laimėjimus: ugdys meilę artimui, kels kovingumą už tiesą, ugdys taurias asmenybes, pasiaukojusias savo Tėvynės išlaisvinimui ir taip pat pasirošusias įnešti teigiamą, turiningą ir gražų įnašą tam kraštui, kuriame mes gyvename.

Šaulys

Red. Pastaba: Dabartinis Toronto Putvio Kuopos Valdybos Pirmininkas yra šaulys Juozas Jankaitis, gyv. 265 Glendale Ave., Toronto 9, Ontario, Canada.

— — —

Pirmajam šaulių vienetai Tremtyje — LŠST TORONTO PUTVIO KUOPAI švenčiant garbingą penkių metų sukaktį, Kuopos Vadovybė, Narius ir Rėmėjus nuoširdžiai sveikiname ir linkime, kad ateityje, kaip ir dabartyje, visus Kuopos darbus ir žygius lydėtų VLADO PUTVIO idealai ir dvasia.

**ŠST CV PIRMININKAS
IR VALDYBOS NARIAI**

Virš. kair.: Toronto šaulės ir svečiai prie naujosios vėliavos, kurią (virš deš.) š. klebonas kun. P. Ažubalis šventina šv. Jono Kr. parapijos bažnyčioje. Viduryje — šauliai veteranų parade Toronte 1959 m. kovo 3 d. Apačioje — L.š.S.T. C.V. II vicepirm. J. Preikšaitis kalba laikydamas žemės žiupsnį nuo Vlodo Putvio kapo. Iš deš.: min. V. Gylys ir š. E. Jankutė.

MIELI TREMTIES TRIMITO SKAITYTOJAI,

Šie TREMTIES TRIMITO puslapiai skiriami Toronto Putvio šaulių Kuopos — pirmojo šaulių vieneto tremtyje — penkerių metų sukakčiai paminėti. Visi čia spausdinami straipsniai TREMTIES TRIMITUI yra atsiųsti iš Toronto, drauge su \$55.00 surinktų aukų iš kurių apmokėtos visos su šio nr. papildomais puslapiais susijusios išlaidos. TREMTIES TRIMITAS yra nuoširdžiai dėkingas Broliams ir Sesėms šauliams Toronte už visokeriopą paramą, kuri tampa dar reikšmingesnė prisiminus faktą, jog darbo situacija Toronte šiuo metu yra labai sunki; ne vienas iš aukojusių šiuo metu neturi darbo. Tačiau aukotojams nebuvo gaila skirti savo kukių sutaupų dalį šauliškos spaudos reikalams. Tikrai,

Kuopa eina VLADO PUTVIO pėdomis, kuris, būdamas gyvas, kreipė begalo didelį dėmesį į lietuviškąją spaudą, pats būdamas knygnešiu, dėl to tampytas po caro kalėjimus ir ištremtas į Rusijos gilumą.

Švęsdama savo penkmetį ir Vėliavos įsigijimą, Kuopa kartu paminėjo ir Vlado Putvio, kurio vardą sau pasirinko, 30 m. mirties sukaktį. TREMTIED TRIMITAS džiaugiasi, galėdamas konstatuoti faktą, jog pats įspūdingiausias LŠS įkūrėjo paminėjimas yra Toronto šaulių taip gražiai vykdomas jo dvasinis testamentas — šauliškosios idėjos ugdymas ir platinimas.

ILGIAUSIŲ METŲ TORONTO PUTVIO KUOPAI!

TREMTIES TRIMITO REDAKCIJA

ISPŪDINGA TRIGUEBA ŠVENTĖ

Toronto šaulių Putvio kuopa po savo vėliavos šūkiu "Nepriklausomai Lietuvai", subūrusi per šimtą narių ir gyvai pasireiškusi šaulių idėjinę veikloje, kovo 1 d. savo darbą apvainikavo naujos vėliavos, kurią pagal seną pavyzdį atkūrė daii. Tel. Valius, pašventinimu. Tuo pačiu atšventė kuopos penkmetį ir paminėjo šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Putvio 30 metų mirties sukaktį.

Ta triguba šventė pradėta šv. Jono Kr. bažnyčioje kleb. kuopos kapel. kun. P. Ažubaliui atnašaujant šv. Mišias už žuvusius ir mirusius šaulius. Prasmingą pamokslą pasakė kun. dr. J. Gutas. Pamaldose organizuotai dalyvavo kūr. savanoriai, tautiniais rūbais pasirėdžiusios šaulės ir gražus būrys šauliškais raiščiais ant rankovių pasipuosusių šaulių, kurių tarpe nemaža buvo ir senų veteranų šaulių veikėjų. Pamaldose taip pat dalyvavo gen. konsulas min. V. Gylys, PLB pirm J. Matulionis, šaulių S-gos Centro Valdybos atst. S. Mantautienė-Putvytė, daugelio organizacijų atstovai ir pilna bažnyčia žmonių.

Vėliavos šventinimą atliko klebonas kun. P. Ažubalis ir po to su vėliava buvo nueita prie žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklinės lentos, kur po trumpos maldos kun. P. Ažubalis tarė žodį, šaulės sudėjo puokštes gėlių ir vargonams pritariant buvo sugiedotas Tautos Himnas.

Po pamaldų šauliai, kūrėjai-savanoriai su šeimomis, o taip pat ir kviesti organizacijų atstovai rinkosi į salę iškilmingam vėliavos įteikimo aktui. Jį vedė šaulys veteranas šaulių žvaigždės kavaliierius J. Preikšaitis. Garbės prezidijuman pakviesti gen. kons. min. V. Gylys, Centro atstovė S. Mantautienė-Putvytė, PLB pirm. J. Matulionis, Krašto V-bos atst. Juozapavičius, kur. sav. pirm. prof. dr. A. Zubrys, Mažosios Lietuvos atst. LŠST CV narė š. E. Jankutė, kleb. kun. P. Ažu-

balis ir kuopos kūrėja LŠST CV narė š. E. Klupšienė. Dviejų palydų lydima į sceną buvo įnešta kuopos vėliava ir tylos minute atsistojiu pagerbti žuvusieji bei mirusieji šauliai.

J. Preikšaitis, kaip Centro V-bos vice pirm. savo žodyje apibūdinęs vėliavos reikšmę bei jos paskirtį, vėliavą įteikė kuopos pirmininkui J. Jankaičiui, linkėdamas kad ji, kaip kuopos simbolis, būtų išlaikyta tinkamoje augštumoje ir parnešta į laisvą mūsų sostinę Vilnių. Perimdamas vėliavą pirmininkas ją pabučiavo, pažadėdamas ją saugoti, išlaikyti nesuteptą ir, parnešus į laisvą Lietuvą, su ta vėliava pirmiausiai aplankyti savo šefo ir S-gos tėvo Putvio kapą. Buvo jaudinantis momentas, kai Centro atstovė š. S. Mantautienė-Putvytė, sveikindama kuopą su įgyta vėliava, įteikė kuopos pirmininkui tautiniais motyvais papuoštoje dėžutėje idėtą gabalėlį gimtosios žemės, kuri išvykstant buvo paimta nuo tėvo Putvio kapo, linkėdama, kad tas gabalėlis, kaip simbolis gimtosios žemės, mus vieninai visus stipriai surištu ir stiprintų dvasioje. Kad išaušus mūsų laisvės rytui, jis, kaip brangi rėlikvija, kartu su vėliava būtų parneštas į brangią mūsų tėvynę Lietuvą.

Perduodamas vėliavą kuopos vėliavininkui š. J. Naujokui, pirm. J. Jankaitis įpareigojo ją saugoti kaip kuopos šventenybę ir besąlyginiai gerbti.

Iškilmingame posėdyje kuopą sveikino gen. konsulas min. V. Gylys, J. Matulionis, P. Juozapavičius, prof. dr. A. Zubrys, kun. P. Ažubalis ir š. E. Klupšienė. Vėliavą išnešus, posėdis buvo tęsiamas š. S. Mantautienės-Putvytės turtingais ir įdomiais prisiminimais apie savo a.a. atminties tėvelį Vladą Putvį-Putvinskį. Jos apie valandą užtrukę vaizdingi pasakojimai, daugiausiai lietė Putvio turiningą gyvenimą, kurio kai kurie epizodai klausytojams nebuvo žinomi, todėl buvo itin įdo-

mūs. Be abejo, gerb. prelegentė turėjo daug autentiškų žinių ir iš Putvio šauliškos veiklos, bet ar tai dėl aprėžto laiko ar nenorint per ilgai varginti klausytojų, tas momentas buvo tik prabėgomis užsimintas.

Iškilmingas posėdis buvo baigtas Tautos Himnu, o posėdžio eiga buvo įrekorduota.

Po iškilmingo posėdžio visi dalyviai, o jų buvo apipilnė salė, buvo pakviesti prie sesių šaulių paruoštų šaunių užkandžių. Čia dar kalbėjo ir perdavė sveikinimus šaulių Moterų vardu S. Mantautienė-Putvytė, karių vardu K. Aperavičius, Skautų Židinio — V. Skrinckas, vilniečių — P. Petkauskas, Neprik. Talkos — A. Liutkus, LAS vyr. vadovybės — St. Jakubickas buv. Kauno moterų šaulių Putvio kuopos vadė S. Butienė ir žurnalo "Moteris" redaktorė Iz. Matusėvičiūtė. Be to, raštu sveikino Centro Valdyba ir Centro Valdybos Ryšių Skyriaus viršininkas ir "Tremties Trimito" redaktorius Vaid. Mantautas. Pajvairinant vakaro nuotaiką, š. Ripkevičiui akordionu pritariant, padainuota keletas liaudies dainelių. Pabaigai š. V. Bačėnas padarė pranešimą apie "Tremties Trimito" sunkią finansinę būklę, o taip pat ir apie Chicagoje steigiamą mūsų Nepriklausomybės kovų muzėjaus sodelio atkūrimą. Paleidus apie stalus lėkštę, surinkta 80 dol. 70 ct.

—Bs.

LŠST CV PIRMININKO PRANEŠIMAS

Lietuvos šaulių Sąjungos Tremtyje Centro Valdybos Pirmininkas praneša, jog 1959 m. kovo mėn. išėjęs iš spaudos leidinys "TRIMITŲ AIDAI" nėra LŠST Centro Valdybos ar kurio šaulių vieneto išleistas, bet yra privatus šaulių grupės leidinys.

Centro Valdybos pasisakymas dėl to leidinio tilps kitame TREMTIES TRIMITO numeryje.

J. A. VALSTYBĒS

Skraidančios lēkštēs tikrovēje. Sudarant oro pagalvē tarp zemēs ar vandens paviršiaus ir, sakykim, didelēs lēkštēs dugno, susidaro tinkamos salygos tai lēkštei pakilti oran ir galimybē jā judinti norima kryptimi. Oro pagalvē sudaroma pučiant oro srovē per lēkštēs dugno skyles zemēs ar vandens paviršiaus link. Nukreipiant daļi tos oro srovēs horizontale kryptimi, lēkštē judēs pirmyn.

Šis judēso princips stengiamasi pritaikinti kariniam vežimams. Projektavimai ir bandymai vyksta jau senāi. Kai kurie tipai bus jau oficialiāi bandomi šajā vasarā. Tarpe kitu pasirodys:

— apskritos skraidančios lēkštēs, galinčios pakilti augštyn ir laikytis vietoje ir skristi beveik garso greičiu;

— skraidantis tankas. Dar šajā vasarā bus rodomas 1-nos tonos tanko modelis, kuris pakils kelias pēdas nuo zemēs ir judēs apie 200 myliu greičiu.

— skrendašs automobilis, kuris slenka pēdā ar mažiau nuo zemēs ar vandens paviršiaus. Vienas toks modelis numatytas pardavinēti už apie \$4,000.

Tolimesnēj ateity numatoma pagaminti: skraidančius laivus, traucinjus bei jūra skrendančius vežimus, kurie galētū sekti priēšo pov. laivus ir juos sunaikinti.

Pranašaujama, kad jau 1965 metais daug dabar naudojamu auto vežimū bei ginklū bus pakeista skraidančiasiais. Skraidančiasias priēsmo nes pirmāusia gaus tie daliniai, kuriems tenka vykdyti tradicionisus kavalerijs uždavinjus; žvalgyba, košimas, persekiojimas ir kt., kur reikalinga didesnis greičis. Skraidantieji vežimai pagelbēs nugalēti zemēs

paviršiaus kliūtis nepasikeldami augštai į orā.

Karo laivynas tokius skraidančius vežimus numato naudoti išsikėlimams. Eit koks jūros pakraštys nesudarys kliūtis išsikelti ar pristatyti tiekiamā. Specialūs skraidantieji vežimai numatomi panaudoti priešo povandeninū laivū sekimui ir sunaikinimui. Suradę pov. laivā, galētū giluminę bombā užsodinti ant paties laivo. Tokie medžiotojai numatomi komanduoti iš laivo radijo pagalba.

Projektuojami dideli skraidantieji laivai, kurie būtū panaudoti greitam pervežimui kariū bei tiekimui. Civiliniam gyvenime tokie laivai galētū gerai tarnauti kaip keltai per vandenis ir nepereinamas viētoves.

Skraidančių vežimū viešas pasirodymas šajā vasarā daugelį nustebins.

V. VOKIETIJA

Vokietijos Krašto Apsaugos min. Straus pareiškimu, Vokietijos karinės jėgos pilno sąstato pasieks: sausumos kar. — 1961 m., kai turēs 200,000 kariū kovos dalyse, plius apmokymo organizacijā; o aviacija (80,000 - 100,000 vyrū) ir laivynas (27,000 - 30,000 vyrū) — 1961-62 m.

Pilnas modernus apginklavimas bus užbaigtas tik 1962-63 m. Taikos metu tarnyboje bus 350-380,000 kariū. Likusieji, iki leistū 500,000, bus kadrai teritorinei karinei organizacijai. Teritoriniai daliniai pilnon sudėtin gali būti surinkti tik pavojaus atveju. Jū surinkimas ilgai netrukūtū, nes pašauktieji rinktūsi į jų gyvenvietēse esančius dalinius.

Visos Vokietijos karinės jėgos įeina į NATO priedangos junginius. Apginklavime yra ir raketū: Honest John, Nike ir Matador; žinoma, be atominių užtaisū, kuriuos laiko amerikiečiai. Šios raketos skaitosi taktinės ir siekia atstumus nuo 300 iki 600 myliū.

Visa aviacija (taktinė — iki 1,200 myliū) naudoja vieno tipo lėktuvus F-14. Naikintuvai, žvalgybiniai ir bombonešiai skiriasi tik įrengimais ir ginklavimu. Tai labai suprastina aptarnavimą ir apmokymā.

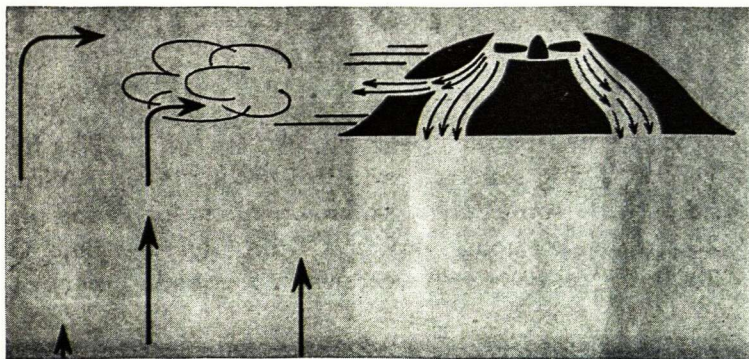
Karo laivynui tenka skantieji uždaviniai: 1) bendradarbiaujant su danais neleisti rusū pov. laivams išėiti iš Baltijos jūros į Atlantā; 2) neleisti rusams išsikelti į Daniją; 3) trukdyti rusams valdyti Baltijos vandenis; 4) trukdyti rusū tiekiamā Baltijos jūroje. Rusai yra gabūs sudaryti "skruzdėliū laivynā" — daug mažū laivelīū kuriuos būtū sunku visus išgaudyti.

Šiaurēs jūroje ir Atlante laivynas turi lydėjimo ir kovos su pov. laivais uždavinjus.

Vokietija gaminasi lengvus ginklus iki 20 mm., šaudmenis iki 40 mm., autovežimius, vidutinius tankus. Sunkiū tankū visai nenori. Vėliau ginklū gamyba bus praplēsta.

Vyrai tarnybon yra šaukiami, bet dabar 50 proc. sudaro ilgalaikešs tarnybos savanoriai. Būtina tarnyba — 12 mėn., savanoriū — nuo 18 mėn. iki gyvos galvos. Sutartis paprastai prailgina 20-25 proc. savanoriū. Santykiai su amerikiečių kariais labai geri.

J. L.

Skraidančios Lēkštēs veikimo princips. Kartu malūnsparnis ir sprausminis lēktuvas

ŠIAURĖS AMERIKOS LIETUVIŲ SPORTO ŽAIDYNĖS DETROITE

Balandžio mėn. 4-5 d.d. apie 400 sportininkų, suaziavę iš JAV ir Kanados, Detroite turėjo IX-jų š. Amerikos liet. sporto žaidynių varžybas krepšinyje, tinklinyje, stalo tenise ir šachmatuose.

Vyrų krepšinyje, kur varžėsi 9 komandos, I vietą laimėjo Detroito Kovas, kuris baigmėje įveikė Waterburio Gintarą 90:7. Pusfinalyje laimėtojai nugalėjo varžybų favoritą Chicagos Nerį 107:100 (po pratęsimo), o gintariečiai pirmame susitikime eliminavo 1958 m. nugalėtoją — Chicagos ASK Lituanicą 81:66. Chicagos Neris, suklypusi prieš Kovo atstovus, savo pranašumą įrodė rungtynėse dėl trečios vietos, kur įveikė Erocklyno LAK 9:63.

Jaunių krepšinio varžybose, dalyvaujant 6 penktukams, nugalėtoju išėjo buvęs meisteris Chicagos Neris, finale sumušęs Clevelando Žaibą 50:47. Trečią vietą pasiglemžė Toronto Aušra, kuri nugalėjo Rochesterio Sakalą 69:45.

Jaunučių krepšinyje I vietą nusinešė Detroito Kovas, baigmėje įveikęs Chicagos Arą 61:17. Moterų

grupėje meisterio vardą laimėjo Toronto Aušra, nugalėjusi buvusį meisterį — Toronto Vytį 32:31.

Vyrų tinklinio susitikimai meisterio vardą atnešė Bostono Dainavai, kuri finale privertė supasuoti Clevelando Žaibą 2:1. Moterų tinklinyje Chicagos Neris taip pat sukūlė Žaibo atstovės 2:1 pasekme. Mergaičių grupėje Žaibas pasiglemžė sau laimėjimą ir čia baigmėje žaibietės sumušė Neris atstovės 2:0.

Stalo teniso fronte komandiniuose žaidimuose vyrų ir moterų grupėse pergalės pelnė Toronto Vytis, kuri pas vyrus įveikė Hamiltono Kovą, o pas moteris — Clevelando Žaibą. Vyrų vienete I vietą užėmė Vyties žaidėjas P. Gvildys, finale nugalėjęs J. Šoliūną, moterų vienete — S. Kasperavičiūtė (Vytis), sumušusi A. Urbonaitę. Vyrų dvejete laimėjo P. Gvildys — J. Nešukaitis, moterų dvejete S. Kasperavičiūtė — A. Urbonaitė, mišrų dvejetą P. Gvildys — S. Kasperavičiūtė, mergaičių grupėje pirmąją išėjo G. Juknevičiūtė (Aušra), jaunių — Malašauskas (Rochesterio Sakalas).

Šachmatų varžybose pergalę nusinešė Toronto Vytis, kuri įveikė Detroito Kovą, Booklyno LAK ir Chicagos Nerį. Antrą vietą pelnė Neris, sudorojusi Kovą ir LAK.

Šių žaidynių proga buvo sušauktas naujojo Fasko posėdis su sporto apygardų valdybomis ir klubų atstovais. Jo metu buvo pasisakyta teigiamai už lietuvių krepšinininkų rinktinės siuntimą į P. Ameriką ir sporto laikraščio tolimesnį leidimą.

Pirmosios dienos vakare ukrainiečių salėje buvo suruoštas links-mavakaris, kuris sutraukė didesnę būrį vietinės publikos; šiaip žaidynių varžybas detroitiečiai gana menkai sekė. Sekmadienį žaidynių dalyviai turėjo specialias pamaldas, kurių metu prasmingą pamokslą pasakė Montrealio sportininkų globėjas kun. J. Borevičius, S. J.

Bendrai, reikia pasakyti, jog žaidynių rengėjai savo darbą atliko vidutiniškai, nors, kaip ir anksčiau taip ir šį kartą, netrūko mažų nesusipratimų. Žaidynių organizacinio komiteto pirmininku buvo J. Kirvelaitis, varžybinio — P. Petrutis. Jas vykdė Vidurinių Vakarų Sporto apygarda ir Detroito LSK Kovas.

Edvardas Šulaitis

NAUJAS

RAMOVĖS BENDRARAŠTIS

Balandžio 15 d. Ramovės C. V-ba išleido bendraraštį Nr. 48. Jame yra išaiškinta, kad Sąjungos statusas nors ir nenumato skyriui garbės narių, bet ir nedraudžia tokių turėti. Tuo pačiu C. V-ba pripažįsta skyrių jau išrinktus garbės narius. Los Angeles sk. išrinko savo sk. garbės nariu konsulą dr. Julijų Bielskį.

Kad skyriaus išrinktas garbės narys taptų Sąjungos garbės nariu, turi būti patvirtintas skyrių atstovų susirinkimo, arba korespondenciniu būdu visiems skyriams pritariant.

Svarbus yra C. V-bos sekantis nutarimas, straipsnyje II:

"1. Nepriklausomybės kovų partizanai ir vokiečių-bolševikų okupacijų laikų partizanai, aktingai kovoję už Lietuvos laisvę, o taip pat lietuviai tarnavę Vietinėje Rinktinėje vokiečių okupacijos metu, yra laikomi Nepriklausomos Lietuvos kariais. Jie gali būti priimti Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" nariais

2. Asmenys, kurie tarnavo tik vokiečių kariuomenėje II-jo Pas. ka-

VETERANŲ VEIKLA

ro metu, t. y. anksčiau jie nėra tarnavę nei Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje, nei nėra buvę partizanai, arba nėra tarnavę Vietinėje Rinktinėje (Plechavičiaus armijoje), L. V. S. "Ramovė" nariais būti negali".

Sekantis str. III, kalba apie mirusių karių laidojimą, jų kapų priežiūrą ir lankymą:

"Mirus skyriaus nariui arba buv. Lietuvos kariuomenės kariui ir ne nariui, bet gyvenusiam skyriaus apylinkėje, skyrius pasirūpina jo palaidojimu..."

Raginama laidoti karius iškilmingai, kartais su ramovėnų garbės sargyba ir karsto nešėjais, karstą padengiant trispalve. Siūloma sudaryti skyriuose kapų tvarkymo-priežiūros komisiją, įtraukiant šeimas ir birutininkes. Įrašus lankyti vėlinių dieną ir gegužės 30 d. — kapų lankymo dieną.

Šis aplinkraštis yra svarbus ir reikšmingas. Ypatingai straipsnis II, kur paaiškinama, kas gali būti Ramovės nariu. Tačiau kyla klausimas o kaip su buv. Savisaugos Dalinių kariais, su Darbo Tarnybos įvairiais daliniais, Wehrmachto sveiktųjų daliniais Lietuvoje vokiečių okupacijos metu ir kaip su vyrais dabar tarnaujančiais Amerikiečių Darbo Tarnybos ir Sargybų Daliniuose. Pagaliau kaip su buvusiais Neprikl. Lietuvos šauliais, netarnavusiais kariuomenėje, o tik šaulių Sąjungoje? Argi šitie visi buvę kariai negali būti Ramovės nariais? Atrodo, kad šiais klausimais C. V-bai dar teks pasisakyti.

Yra sveikintinas paraginimas prižiūrėti karių kapus ir iškilmingai laidoti mirusius buv. karius. Tačiau čia galima būtų dar pridėti, jog kiekvieno mirusio kario nuotrauka ir jo gyvenimo ir darbų trumpas aprašymas turėtų būti, skyriaus rūpesčiu, patalpintas KARYJE. To reikėtų ypatingai neužmiršti. Taip pat būtų pageidautina, jog skyrių nutarimai, renkant garbės narius, su jų nuotrauka, būtų taip pat skelbiami KARYJE.

Red.

Šaulio J. Šiaučiulio išdrožinėta paminklinė lenta

ŽUVUSIŲJŲ PAGERBIMAS MONTREALYJE, KANADOJE

Lietuvos Kar. Kūr.-Sav. Sąj. Montrealio skyriaus pastangomis š.m. balandžio mėn. 26 d. buvo pašventinta paminklinė lenta. Išvakarėse, ta proga, įvyko akademija ir akto pasirašymas, koncertas ir vaišės.

ŽUVUSIEMS UŽ LIETUVOS LAISVĘ

paminklinės lentos pašventinimo - įkūrimo

A K T A S

1959 m. balandžio mėnesio 26 diena, Montrealis

Lietuvių tautos sūnūs ir dukros, likimo išblokšti iš savo tėvynės ir apsigyvenę svetingoje Kanadoje, Montrealio mieste, šiandien šventina savo tautos vaikų, žuvusių už Lietuvos laisvę, atminčiai paminklinę lentą.

Teprimena ji visus tuos, kurie ilgąje mūsų tautos istorijoje yra žuvę už savo žemės laisvę. Tebūna jie būsimoms kartoms pavyzdys, kaip reikia mylėti, branginti ir reikalui esant, aukotis už savo tautą, nesigailint net didžiausios žmogaus vertybės — savo gyvybės.

Šią paminklinę lentą pagaminti pasirūpino Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų - Savanorių Sąjungos Montrealio Skyrius, būtent: J. Šiugždinis, A. Matulis, K. Ivaškevičius, P. Kvietkauskas, P. Laurušonis, J. Navikėnas, J. Viliušis, V. Giriūnas, K. Šitkauskas, A. Lapinas ir L. Balzaras.

Tą savanorių - kūrėjų užsimojimą moraliai ir medžiaginiai parėmė vietos lietuviškoji bendruomenė, ypačiai gi šios lietuviškos organizacijos bei pavieni asmenys: Lietuvos Karaliaus Mindaugo Montrealio šaulių Kuopa \$33.00, pirmininkas S. Barauskas. Lietuvių Katalikių Moterų Sąjungos Montrealio Skyrius \$15.00, pirmininkė A. Zubienė; SLA Montrealio 123 kuopa \$10.00, pirmininkas J. Kardelis; Tautinės Sąjungos Montrealio kuopa \$10.00, pirmininkas š. Kesgaila; Lietuvių Darbininkų 35 kuopa \$10.00, pirmininkas P. Petronis; PLI AS Montrealio Skyrius \$5.00, pirmininkas inž. P. Mažeika; Savanorių - Kūrėjų Montrealio Skyrius \$110.00, pirmininkas L. Balzaras; pavieniai aukotojai: B. Zinkevičius \$10.00, B. Ignatavičius \$5.00 ir I. Petrauskas \$5.00. Savanoris - Kūrėjas P. Kvietkauskas surinko smulkių aukų \$29.50, Vasarvietės "Dainava" administr. per J. Šablauską \$20.00 ir Bankelio "Litais" pirmininkas A. Norkeliūnas — \$10.00.

Šiandieną šią paminklinę lentą pašventino Aušros Vartų parapijos klebonas Tėvas J. Borevičius, S.J. ir leido ją iškabinti mūsų religinės šventovės, Aušros Vartų bažnyčios, garbingoje vietoje.

Lentos projektą paruošė ir ją išdrožinėjo šaulys J. Šiaučiulis.

Ši paminklinė lenta pašventinta baisiausia ir juodžiausia mūsų tautos gyvenimo laikotarpyje, norint įsami priminti ateinančioms kartoms, kad jos niekad nepamirštų mūsų žuvusiųjų testamento:

ATIDUOKI KĄ PRIVALAI.

Visi, kurie kada nors skaitys šį aktą, težino, kad mes žemiau pasirašiusieji tą darbą atlikome, norėdami nors šiuo kukliu paminklu pagerbti savo tautos didvyrius.

(Seka parašai).

GYVAS SIDNĖJAUS KARIŲ - VETERANŲ SK. SUSIRINKIMAS

Š. m. balandžio mėn. 12 d. Sidnėjaus Lietuvių Namuose Redferne, įvyko Sidnėjaus Lietuvių Karių-Veteranų Sąjungos "Ramovė" skyriaus susirinkimas. Susirinkimą atidarė e. skyriaus valdybos pirmininko p. gas j. Kapočius, visiems susirinkusiems vienbalsiai pritariant pakviestas susirinkimo prezidiuman: pirmininku — sav. kūr. plk. Vac. Šliogerį ir sekretoriumi — J. A. Skirką.

Iš paskutinės skyriaus veiklos, ir bendrai apie esamą būklę, pranešimą padarė J. Kapočius, savo kalboje kaip ką paaiškindamas. Skyrius įsikūrė maždaug prieš du metus ir per tą laiką suruošė keleta įvairių pobūvių ir susirinkimų. Pereitais metais buv. skyriaus valdybos pirmininkui, skyriaus steigimo svarbiausiam iniciatoriui, kuris tikrai daug gražių pastangų ir darbo buvo idėjęs skyriaus veiklai pagyventi, ltn. N. Cininui su šeima persikėlus į Melburną (šiuo laiku jis yra Melburno skyr. vald. pirmininkas), skyriaus veikla pastebimai apsnūdo. To kaltė buvo nepilnai turimas narių adresų sąrašas, ryšio palaikymui ir gyvesnei veiklai išjudinti, ir pasyvūs buvusios valdybos nariai. Ir šiandien tik jų vienam susirinkime teko atstovauti iš visos skyriaus valdybos ir revizijos komisijos drauge, nes visi kiti nariai dėl nežinomų priežasčių neatvyko. Prieš šį susirinkimą buvo jau du kartus šaukiami susirinkimai, bet gaila, — dėl mažo atvykusių skaičiaus įvykti negalėdavo.

Kadangi susirinkusių buvo nartata naują skyriaus valdybą rinkti iš trijų narių, pusiau slaptu balsavimu buvo išrinkta šie asmenys: P. Savickas, J. A. Skirka ir J. Kapočius. Kandidatais liko: A. Andriejūnas ir L. Valeckas. Į Revizijos komisiją išrinkti: J. Ilčiukas, P. Grosas ir M. Petronis. Po skyr. organų rinkimo, svarstant einamuosius reišius, klausimus ir sumanymus, kilo gyvos diskusijos organizaciniais ir veiklos reikalais.

Plačiau kalbėjo J. Kapočius pranešdamas, kad iš Sąjungos Centro Valdybos Amerikoje yra gauta eilė aplinkraščių dėl organizacinės veiklos ir naujai atspausdintos nario knygutės, kurias naujai išrinktai valdybai teks nariams išduoti. Taip pat yra gautas aplinkraštis dėl Amerikoje karių-veteranų iniciatyva organizuojamo Laisvės Kovų Muzėjaus prie Čiurlionio Galerijos Chicagoje ir žuvusiems už Lietuvos Laisvę paminklo ir sodelio atstaty-

mo prie Jaunimo Namų aikštės. Paminklo bei sodelio statybai reikalingos lėšos ir visame pasaulyje esantieji lietuviai, ypač kariai-veteranai yra prašomi tam reikalui aukomis prisidėti. Tam reikalui yra gauta aukų sąrašai ir, naujai valdybai numačius aukų rinkėjus, pavedama tą praveisti.

Po to kalbėjo mjr. A. Kutka, ltn. A. Andriejūnas, P. Savickas, L. Valeckas, B. Mazgelis, S. Jūraitis, P. Doniela ir kit. Visi kalbėjusieji pareiškė gyvą norą, kad organizacinė veikla būtų daugiau išjudinta, pritraukiant daugiau narių, kurių mūsų skyrius, žinant Sidnėje gyvenančių tautiečių skaičių, galėtų turėti iki 400 narių. Daugiau duoti šiuo reikalu propagandos vietinėje spaudoje parašant atitinkamus straipsnius. Stengtis išjungti organizacinėje veikloje politines ir religines pažiūras. Stengtis skyriaus vardu suruošti atitinkamus minėjimus ir pobūvius, daugiau suartinančius narius. Pagaliau, įvykusių balsavimu nutarta apsidėti šešių šilingų metiniu nario mokesčiu.

Prezidiumo buvo stengiamasi klausiantiems atsakyti ir turimomis žiniomis paaiškinti, o naujai išrinkta valdyba prašyta įtraukti visa tai į savo darbų ir sumanymų planą nustatant ateities veikimo gaires. Savaime suprantama, kad valdybon išrinkti trys asmenys visų darbų apėrėti ir juos visus tinkamai atlikti ir prie geriausių norų negali. Tad jai pagalbon turėtų prisidėti visi nariai savo įnašu. Prezidiumas prašė, kad gerbiant savo kariuomenės prisiminimus, jos tradicijas ir puoselėjant drausmę bei vieningumą, kaip žinome, reikalingi ne tik žodžiai, bet ir darbai, tą skleidžiant ir savo artimųjų tarpe. O nuoširdžiai norint tikrai pagyventi veiklą, reikalinga sekančiam susirinkimui kiekvienam iš čia esančiųjų duoti sau žodį ir atsisvesti bent po tris savo draugus, būsimuosius naujus narius.

Po susirinkimo, čia pat įvyksiamame naujosios skyriaus valdybos posėdyje, pareigomis pasiskirstyta sekančiai: J. Kapočius — pirm., J. A. Skirka — vicepirm. ir švietimo ir propagandos reik. ved., ir P. Savickas — sekret. kasininkas. Visais skyriaus reikalais krepiamasi adresu: J. Kapočius, 7 Tennyson Rd. Mortlake, N. S. W.

Linkėtina naujai valdybai sėkmingo ir našaus darbo, išlaikant Tėvynės meilę ir mūsų kariuomenės tradicijas buvusių karių tarpe, kurios mus, dvasioje stiprius ir nepalūžusius, parvestų į senųjų mūsų

bočių krauju aplaistytą žemę, laisvės aušrai pasirodžius.

J. A. S-ka

IŠLEISKIME KUN. ANTANO MILUKO MONOGRAFIJĄ

Prieš 16 metų mirė didelis lietuvių švietėjas, kultūrininkas — visuomenininkas kun. Antanas Milukas. Visi, kurie yra susipažinę su jo veikla, tvirtina, kad tai didelio masto asmenybė, kurio nuopelnai tautai tiek aiškūs, kad jis lygintinas su dr. J. Basanavičium, dr. V. Kudirka, kan. Tumu-Vaižgantu, ar prel. Jakštu-Dambrausku. Deja, kun. A. Miluko gyvenimo bei veiklos nuopelnai, vos 16 metų po jo mirties, paskandinti užuomaršos gėlmėse. Laikas prisiminti jį ir jo nuopelnus Lietuvai; ypač Amerikos lietuviams svarbu jį iškelti, įvertinti ir perteikti ateinančioms kartoms.

Žurnalistas Vladas Mingėla, dar Lietuvoje gyvendamas, domėjosi kun. Miluko veikla, o po karo, atvykęs į Ameriką, kun. Miluko neberadęs gyvo, pasiryžo parašyti veilonies monografiją, kurioje būtų įamžinti to didžiojo lietuvių nuveikti darbai ir nuopelnai. Savo pažadą jis įvykdė.

Nors kun. A. Milukas pats vienas sugebėjo išleisti virš 180 knygų, bet jam skirto vieno leidinio išleidimui tenka šauktis visų Amerikos lietuvių pagalbos. Kun. A. Miluko monografijai išleisti rūpinasi šie komitetai;

GARBES Komitetą (alfabeto tvarka) sudaro:

Prel. Jonas Ambotas, Juozas J. Bachunas; Prel. Jonas Balkūnas; Dr. Adolfas Damušis; Prel. Pranciškus M. Juras; Prel. L. J. Mendelis; Anthony J. Rudis; Prel. Konstantas Vasys.

DARBO Komitetas:

Tėvas dr. Tomas Žiūraitis, O. P. — pirmininkas; Prof. dr. Justinas Pirkūnas — vicepirmininkas; Inž. Vytautas Kutkus — sekretorius; Lidiya Mingėlienė — kasininkė; Rašytoja Alė Rūta — izdo globėja; Matas A. Milukas — izdo globėjas; Žurn. Vladas Mingėla — reikalų vedėjas.

Abu komitetai, visuomenei padedant, pasiryžo kun. A. Miluko monografiją išleisti. Visuomenės prašome šį darbą aukomis paremti.

Paaukoję 5.00 dol. dar prieš knygos išleidimą, gaus tą knygą kiektais viršeliais ir vadinsis prenumeratoriais; paaukoję 10.00 dol. ar daugiau vadinsis rėmėjais; paaukoję iš anksto 10.00 dol. ar daugiau — mecenatais, o paaukoję kelis šimtus — garbės mecenatais.

GABI STUDENTĖ LIETUVAITĖ

Šiais metais Connecticuto Universitetą baigia p.p. Nenortų dukra Dalia. Ji studijuoja chemijos mokslus. Kaip ir daugumas mūsų tremties jaunimo, taip ir Dalia, energingai siekia augštojo mokslo. Tik jai ne tik energijos, bet ir gabumų netrūksta. Per eitą rudenį, už labai gerą mokslą, ji buvo išrinkta viena iš 30 geriausių studentų, kuriuos paprastai tas universitetas renka. Tuo būdu ji gavo, taip vadinamą, University Scholar laipsnį.

Dalia R. Nenortaitė

Ką tas laipsnis reiškia? Connecticuto Universitete, kuriame mokosi iki 11.000 studentų, iš jų tarpo išrenkama nedaugiau kaip 30 geriausių mokinių. Tan būrin patekti laikoma augščiausia garbė, kurią studentas gali universitete pasiekti. Šiuo atveju tokių scholars, iškilmingai pakeltų, buvo tik 25, jų tarpe ir p-lė Nenortaitė.

Šios gabios lietuvaitės tėvai gyvena Hartforde, Conn. Ponas Vaclovas Nenortas, buvęs Lietuvos kariuomenės kapitonas, yra žinomas visuomenininkas, skautų veikėjas ir veiklus rąmovėnas.

JAUNIMO AUKLĖJIMAS EMIGRACIJOJE

Svarbiausiu uždaviniu emigracijoje yra visų pa-stangų dėjimas, kad mūsų jaunuomenė nenutautėtų, bet liktų tampriai susijungusi su savo tautiečiais ir savo tėvų kalba.

Pirmuoju ir artimiausiu veiksniu yra tėvų namai, o ypač motina. Patys namai — šeima viso to neįveiks, nes paūgėję vaikai visą laiką nebūna vien tik savo šeimos narių tarpe. Namai, kuriuose gyvename, dažniausiai turi kaimynus nelietuvius. Priešmokykliniai — kiemuose arba bendrose gatvėse ir mokyklose susijėjimai yra ne lietuviški. Tai yra veiksniai, kurie vaikus traukia kiton kryptin. Todėl didžiausias pastangas čia turėtų padėti birutietės ir šaulės, visas lietuvių šeimas skatindamos, kad savo vaikus siųstų į lietuviškas mokyklas.

Namų, mokyklų, skautų, šaulių, sporto ir kitokių lietuviškų organizacijų pagrindiniu tikslu turi būti, kad joks lietuvis, didelis ar mažas, kitų tautybių tarpe nepaklystų.

Pagrindiniausiomis tautinio auklėjimo realizavimo priemonėmis skaitau:

1. Tik nuoširdžiai tarpusavy lietuviams bendraujant, jaunimo auklėjimas gali duoti gerus vaisius. Ten kur namuose kalbama lietuviškai, ten ir vaikai lanko lietuviškas mokyklas.

2. Nuolatinis ir punktualus į lietuviškas mokyklas vaikų pristatymas.

3. Skatinimas vaikų rinkinių sudarinėjimui: rinkimų žemėlapių, fotografijų su Lietuvos vaizdais, Liet. pašto ženklų, ištraukų iš lietuviškų laikraščių ir žurnalų ir kitko. Tokie dalykai pasitarnaus jų mokslui apie Lietuvą ir atmintyje paliks žinias, kurias ateityje jie gilins apie savo tėvynę.

4. Iškilos, kurios be auklėjimo tikslų, kuriuos turi kiekviena iškila, būnant savųjų tarpe, dalyvius jun-

gia į artimesnį ryšį. Tokioms iškiloms turi būti gerai pasiruošta, o jas atlikus, bendrai aptarta.

5. Dainos — patriotinės ir liaudies — visus riša su tauta.

6. Šokiai — ypač lietuviški liaudies šokiai, kurie yra mūsų tautos turtas, sustiprina patriotizmą.

7. Pasilinksminimai ir įvairūs žaidimai sutelkia daug džiaugsmo ir pasitenkinimo, jie kiekviename auklėjimo darbe užima svarbią vietą. Pasilinksminimai ir žaidimai yra surišti su dainomis. Pirm negu žaisti, išmokstami dainelių tekstai ir melodijos.

8. Skautiški laužai. Deganti ugnis yra šviesos ir šilimos šaltinis. Žiūrint į degančią ugnį, užsidega ir širdis, mintys kyla augštin, įgaunama energija kovai su gyvenimiškomis priešingybėmis. Kaip tik tą momentą tada ir reikia išnaudoti tautinio auklėjimo realizavimui, pravedant pasikalbėjimus apie mūsų praeitį, mūsų tautos didvyrius, mūsų kultūrą, gyvybinąją — nepalaužiamą tautos jėgą, nežiūrint, kad Lietuva išgyveno tiek daug įvairių tragiškų ir, rodos, beviltiškų momentų.

9. Nuoširdžios lietuviškos atmosferos sudaryma. Tik savoji atmosfera nulemia užsibrėžtą tikslą, pruošia gerą dirvą, kurioje pasėti lietuviški grūdai, duos puikų lietuviybės derlių.

Grynai tautinį darbą dirbant, planingai ir su aiškiai užsibrėžtu tikslu, nenukrypstant į žalią, juodą ar dar kitokią internacionalą — svetimoje šalyje — su vaikais ir jaunimu, atliksime labai svarbią, mūsų kenčiančios Tėvynės įpareigtą misiją.

O. Š.

2-jo ulonų D.L.K. Birutės pulko buvusi birutietė

SKAITYTOJŲ SKELBIMAI

Vienos skilties skelbimas iš 5 eilučių ar mažiau: vienkartinis — 1 dol., penkis kartus — 3 dol., dešimtį kartų — 5 dol. 10 eilučių ar mažiau (bet daugiau kaip 5) dvigubai ir t. t.

1. Kas turi paskolinti ar perduoti Lietuvos karinius žemėlapius 100.000 ir 25.000 mas. eil. rašykite KARIUI.

2. Jieškomas paskolinti ar pirkti Homero Iliados lietuviškas vertimas, išleistas Nepriklausomaj Lietuvos. Rašykite KARIUI.

3. Lietuvoje leisto Pašto Pasaulio 1936 m. numeriai prašomi paskolinti per KARI.

HARTFORD TIMES

šių metų vasario 16 d. paskelbė tokį laišką redakcijai:

“Prieš keleta metų didžiojo Hartfordo lietuviai amerikiečiai susirinko iškilmingos, nors kiek liūdno nuotakos, kad paminėtų trumpai trukusią Lietuvos nepriklausomybę.

J. A. Valstybių senatoriai, kongresmanai ir kiti žymūs svečiai pagerbė susirinkimą apsilankydami ir pasakydami kalbas, perduodami sveikinius ir linkėjimus. Beveik visi jie kalbėjo apie laisvės reikšmę ir svarbą. Jų žodžiai buvo gerai parinkti, reikšmingi ir gražūs, nors kiek per formalūs, lyg iš Konstitucijos imti.

Susirinkimui baigiantis į klausytojus prabilo senas Amerikos lietuvis: ‘Ponai, jūs daug ir gražiai kalbate apie laisvę. Aš jums vienu sakiniu paaiškinsiu kas yra laisvė: laisvame krašte yra įteikiamos rožės vietoj kalinio antrankių.’

1938 m. tarptautiniu traukiniu būrys amerikiečių artėjo prie Vokietijos - Lietuvos sienos. Kai kurie iš jų niekad nebuvo Lietuvoje, kiti vyko aplankyti savo tėvynės po daugelio metų...

‘Bičiuliai, kai tik traukinys sustos, aš jums parodysiu vietą kur Rusijos žandaras mane surakino kai mėginau pabėgti iš krašto norėdamas išvykti į J. A. V. Dabar mes grįžtame į laisvą kraštą. Įdomu, kokį skirtumą ten dabar pamatysime.’

Traukinys sustojo. Amerikiečiai išlipo į laisvą ir jau dvidešimt metų nepriklausomą Lietuvos žemę. Kai žmogus dairėsi aplink, norėdamas parodyti amerikiečiams jo liūdnu prisiminimų vietą, prie jo priėjo jauna mergaitė dėvinti margaspalvius tautinius rūbais ir į rankas jam padavė raudonų rožių. Sveikiname jus jūsų laisvoje tėvynėje, pasakė ji nusišypsodama.

Su žąšaromis akyse jis atsisuko į amerikiečius, ‘Bičiuliai, dabar jūs matote skirtumą mano tėvynėje. Laisvoje Lietuvoje jums įteikiamos rožės vietoj antrankių.’

Šiuo metu kas mėgintų pereiti Geležinės uždangos sieną būtų vėl surakinamas. Nuo 1940 m. visa Lietuvį

tauta yra surakinta Sovietų Rusijos uždėtų pančių, nors ji skelbiasi jog mėšanti laisvę visom pasaulio tautom.

Tačiau kiekvienais metais lietuviai švenčia Vasario 16 d. kaip Lietuvos Nepriklausomybės Dieną, vildamiesi kad jų mylima tėvynė neužilgo vėl bus laisva. Kaip gubern. A. Ribicoff ta proga savo pareiškime pasakė: ‘Istorija rodo, jog laisvė, dėl kurios kovoją narsūs vyrai, visada nugali tironiją.’

Nina Gailiūnienė, West Hartford.

LAIŠKAI REDAKCIJAI

DĖL BALANDŽIO MĖN. KARIO

... Viršelio ne tik neįžiūrau, bet nerandu nė paaiškinimo, ką jis vaizduoja. Su pagarba, L. V., Brookl.

Neįžiūrim ir mes, tačiau jis turėtų vaizduoti D. L. Kunigaikštį ir Lenkijos karalių Žygimantą Senąjį.
Red.

Gerbiamas Redaktorium,

Pora korespondentų šiomis dienomis rašė DIRVOJE apie Nobelio premiją paskirtą komunistui Pasternokui.

Vienas jų, atrodo, bijo, kad lietuviai nickados negausią tos Nobelio premijos ir tuo apturėsiją didelį nuostolį.

Ar tik nebūtų atvirkščiai. Nes štai ką rašo žurnalas “American Opinion” š. m. vasario mėn.: “Nuo 1950 metų visos trys Nobelio Premijų Komisijos praktiškai nieku nesiskiria nuo Sovietų propagandos agentūrų.”

A. M. New Yorkas

SKEVELDROS IR PAŠINAI

Yra žmonių, kurie nuolat kalba apie demokratiją ir kitiems bando ją įkalbėti, tuo tarpu patys nežinodami kas yra ta demokratija. Demokratija reiškia žmonių valdžią (kaip kad pav. Sov. Sąjungoje). Respublika reiškia įstatymų valdžią (kaip kad pav. J. A. Valstybėse, kurios nėra jokia demokratija).

A. M.

Dėl neaiškių priežasčių Amerikos visuomenė nebuvo didžiųjų laikraščių painformuota apie tikruosius Tibeto ir Kinijos teisinius santykius.

Nebuvo nieko pranešta, kad kovo 18 d. Tibeto valstybės ir religijos galva, Dalai Lama, kartu su Kašag, arba Tibeto vyriausybė, vienas balsiai atmetė 17 punktų sutartį sudarytą tarp Tibeto ir Kinijos. Priežastis atmetimui buvo ta, kad kiniečiai nuolatos ją lauzė. Tuo aktu buvo paskelbta Tibeto nepriklausomybė. Kašag oficialiai kreipėsi į kiniečius, kad jie atitrauktų savo kariuomenę iš Tibeto.

Taigi, teisiniu ir moraliniu atžvilgiu, kovos, einančios Tibete, nėra jokia tibetiečių “revoliucija” prieš kiniečius, bet aiškus karas tarp dviejų valstybių, kurių viena yra užgrobikė.

N. R.

Statydami Izraelio valstybę žydai patvirtino savo “kolektyviškumą”, kurį jie jau įrodė suorganizuodami darbo unijas J. A. Valstybėse ir sukurdami sovietinę sistemą SSS Rusijoje. (Ištrauka iš National Jewish Post a. Opinion, 1958 m. balandžio 18 d. 1 psl.)

A. M.

Dori žmonės užmoka už nesidomėjimą visuomeniniais reikalais, kai jie yra valdomi nedorų žmonių.

Platonas

NATO yra tik frontas” tikrai jėgai, kuri veikia savarankiškai už scenos. Ta “jėga” diktuoja visoms valstybėms ir pačiai J. T. Organizacijai ką ji turi ir ko neturi daryti, ir ką ji gali ir ko negali.

A. M.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

M. Krupavičius, KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA, 164 psl. Išleido Tėvynės Sargo Biblioteka 1948 m. Tiražas 3000. Kaina 2 DM.

A. Norimas, MAN SILPNA... Dviejų jaunuolių istorija, 96 psl. Apysaka iš okupacijos laikų Lietuvoje. Išleido autorius 1959 m. Tiražas 100 egz. Viršelis G. Trečiokaitės.

AUKOJO KARIUI:

LVS “Ramovė” Hartford’o Sk. \$50.00
Dapkus Aleksandras, Conn. 4.00
Garsys Vladas, Mass. 3.00
Demikis Jurgis, Canada 1.50

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢.

JURGIS REKEŠIUS**LIETUVIS LAIKRODININKAS**65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327Gerai atliekami taisymo darbai ir
parduodami nauji laikrodžiai

Prenumerata:

Metams	—	—	\$4.50
Pusel metų	—	—	\$2.50
Atsk. Nr.	—	10 centų	

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8. ILL.

Dukart savaitinis, leidžiamas Vilties
D-jos. Išeina Clevelande pirmad. ir
ketvirtadieniais. Redaktorius: Balys
Galdžiūnas.PRENUMERATA: metams \$8.00.
Atsk. Nr. kaina 10¢.

Adresas:

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

KARIO LEIDINIAI

gaunami pas KARIO platintojus:

H. Sienkivičiaus KRYŽIUOČIAI,
istorinis romanas

I tomas

\$3.50

II tomas

\$3.50

III tomas

\$3.50

KARIO skaitytojai, užsisakydami tie-
siai iš KARIO, visus tris tomus gauna
tik už \$8.00.

Phone: PROspect 8-5374

**BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICE**Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

DARBININKAS**VISŲ LIETUVIŲ LAIKRASTIS!**

916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	\$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

Prenumerata JAV ir užsienyje:
Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00.
atsk. nr. — 60c. Skelbimai pagal su-
sitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, c/o KARYS.

916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.Keisdami adresą nedelsdami praneš-
kite KARIUI, pažymėdami naująjį ir
senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami
KARYJE nevisada reiškia redakcijos
ar leidėjų nuomonę.KARYS išleidžiamas kiekvieno mėne-
sio pradžioje. Jam skiriami straips-
niai turi pasiekti redakciją dvi sa-
vaites prieš išleidimą.